

DIN
CUPRINS

Pagina 2

● ACTUALITATEA
PENTRU TINERET

— Omagiu la Ţebea;
Discografie „Madri-
gal”; Noutăţi la
B.C.U.

● Ce şi cit învăţăm
din viaţa unei per-
sonalităţi
— M. Beniuc:
„...CEEA CE SPUI SĂ
AIBĂ RĂSUNET ÎN
SUFLETUL CELUI
CARE CITEŞTE”

Pagina 3

Pagina 5

● Cronică literară
de Al. Piru

Poezii şi nepoezii

● O privire către cei
care vin
Consemnări de C.
Stănescu

● Patria, iubire eter-
nă — versuri

● Debut: Constan-
tin Creţan, prezentat
de Eugen Simion

● În căutarea unui
editor: „AMINTIRI
DIN LABIRINT” de
Corneliu Tălmăciu

Paginile 6-7

Proletari din toate ţările uniţi-vă!

Scînteia
SUPPLEMENT LITERAR-ARTISTIC
tineretului

Anul VII

Nr. 44 (319)

12 pagini — 3 lei

Simbătă

31 octombrie

1987

**MARILE
CTITORII**

Trăim, cu emoție, cu satisfacție, cu legitimă mândrie un timp dens, un timp ce se incrustează, prin gând și fapturi mărețe, adânc în istorie. Afirmându-se plenar, spiritul nostru constructiv, spiritul nostru pașnic ia, în acești ani de strălucire ai istoriei noastre, ani înscrși în pagina ei cea mai glorioasă ca „Epoca Nicolae Ceaușescu”, forma concretă, impresionantă, pregnantă artistic, a atitor și atitor ctitorii. Edificăm astăzi, mobilizați de o forță politică revoluționară — Partidul Comunist Român, îndrumați de un om politic și un patriot înflăcărat — tovarășul Nicolae Ceaușescu, o țară nouă. Pe străvechi temelii de cultură și artă, preluându-le, valorificându-le, înscriindu-le în prezent și dându-le din generozitatea acestui prezent. Construim mult și frumos, construim departe în timp, pentru generațiile de azi, dar și pentru cele din viitor. Un eveniment petrecut la finele săptămânii trecute demonstrează, la modul superlativ, faptul că tot ce se face la noi se face cu oamennii și pentru oameni. Și tocmai de aceea frumosul, forma artistică, spiritul artei nu trebuie să lipsească nici o clipă din tot ce se înfăptuiește. Darea în exploatare, adică spre folosința cetățenilor patriei, a impresionantelor maștrale de metrou Piața Unirii — Pipera a fost, fără îndoială, și un moment de marcă a unei mari izbinzi a culturii noastre materiale. Inaugurată în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, noua linie de metrou dată recent în funcțiune înseamnă totodată și o operă

SUPPLEMENTUL LITERAR-ARTISTIC

(Continuare în pag. a II-a)

Fulgurări

Clasicizînd

Coruni de lauri, arcuri de triumf
și care alegorice. Revino-mi
privirii, clasic timp, nerevolut!
Eterna reînnoire adu-mi-o!

Dă odei mele metrul metronom
și imnului deschiderea spre soare!
Zvicnește-n liniștea din vers precum
sămînța care naște sub zăpadă!

Vechi elegii mă-ntimpină tîrziu
Cu sunet stins, la ceasul de-ntomnare. —
Pe șapte pante-mi plinge săptămîna
și am să mor cu fața către Roma.

Ci-n cumpăna luminii, tu alege-mi,
dintre augurii buni, pe cei mai buni. —
Dă-mi apă din Fintina Blanduziei,
dă-mi umbrele statuilor din for!

ALEXANDRU ANDRÎTOIU

De regulă, cînd scrii o carte (un text, o proză oarecare), cele mai dificile și mai chinătoare pagini sînt plasate incertabil la început. Manuscrisele lui Balzac (de-ar fi să ne oprim doar la un singur exemplu) stau mătură — un mic și stoccupriător spectacol în care contază mai puțin textul în sine (prima și inspirată formă), ci traseul neruos, ezitant și într-un fel baroc al adnotărilor, ce tolerează trimiteri, tăieturi, reveniri și chiar mici desene insoțitoare. O astfel de pagină se aseamănă foarte bine cu o hartă plină de semne — de neînțeles pentru neinițiat, lămuritoare pentru cunos-

cător. Dacă Bachelard ca filosof făcea ușor paradoxal elogiu colii de hirtie albe — ca o metaforă conținută u textului perfect — scriitorul

sează (nu doar fizic) asupra celei deja existente, modificînd-o eventual, obligînd-o la precizie și nuanțare. Actul scrierii presupune o conținută

unor manuscrise, nu e un act de indecență literară, cum poate mai cred unii, un moft editorial. Important e, pînă la urmă, cum (în virtutea cărui cod?) descifrezi aceste pagini. Înțelegînd, de pildă, de ce Ion Barbu schimbă „copac tăiat” sau (altă variantă) „uimă” cu un alt participiu: „lovit”, asta echivalează de fapt cu o foarte temeinică și cuprinzătoare analiză a întregii poezii barbiene. Literatura în hainele ei de lucru e la fel de fascinantă ca surata ei finală, desăvîrșită tipografic și pe care o numim simplu, pe înțelesul tuturor: carte.

SORIN PEDA

**Literatura
în hainele ei de lucru**

adevărat trebuie să aibă cultul paginii trudite. Cînd o carte (un text, o proză oarecare) începe să se scrie (expresie pe cit de banală, pe atît de productivă), fiecare nouă pagină adăugată pre-

schimbare a perspectivei. Un manuscris fără semnele grafice ale revenirii are siguranța și transparența tristă a unui cer desertsic. A publica poezia lui Eminescu sau Ion Barbu, însoțită de fotocopia

Pagina 9

● Ancheta noastră:
CUM AȚI CONTRIBUIT LA AFIRMAREA GENERAȚIEI DIN CARE FACEȚI PARTE ?

● A.B.C. — cenaclu prin corespondență

● Ce mai scriu revistele?

● TOP 13
Pagina 10

Pagina 11

● Gabriel Garcia Márquez: DRAGOSTEA ÎN VREME DE CIUMĂ

● Pași prin bătătura planetei: Marele Zid Chinezesc

MARILE CITITORII

(Urmare din pag. 1)

de artă ce exprimă pe deplin spiritul epocii noastre socialiste, anvergura ei spirituală, capacitatea acestei epoci de a-și asuma arta, faptul artistic. Generator, sursă de inspirație pentru realizarea unor puternice creații artistice ca atare în literatură, sculptură, pictură, muzică, metroul bucureștean cu lumea sa miraculoasă, cu șantierul său, cu aerul său de superioară civilizație este el însuși operă, ideal artistic împlinit. Este exemplul între exemple despre forța spiritului nostru, despre ca-

pacitatea noastră de a da artei chip de excepție pentru fiecare zi. În prezența marelui cititor al României de azi, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și a tovarășei Elena Ceaușescu, la finele săptămânii trecute și-a făcut intrarea în obișnuințele noastre o nouă operă de artă, o nouă și elocventă probă din impresiunile noastre culturale materială făurită în acești ani. Este noua linie de metrou ale cărei frumuseți iau forma unor palate subpămîntene, unul mai frumos decît altul. Minunată și to- nică și revoluționară, profund re-

voluționară această expresie a frumosului, într-o țară a păcii, a libertății, a democrației plenare, cu o viață economică, politică și socială pulsindă. Sub aceste grăitoare semne ale deschiderii spre construcție, spre edificare, se află și cele două evenimente marcante ale săptămânii: rodnicul dialog dintre tovarășii Nicolae Ceaușescu și Erich Honecker, și deschiderea sesiunii Marii Adunări Naționale. Spirit revoluționar și amplă deschidere politică — în cuprinzător și semnificativ cadru de armonie, construcție și pace.

ACTUALITATEA pentru TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Cinci mii în dreptul Tebei

O emoționantă manifestare cultural-artistică, de adincă rezonanță patriotică, organizează, mierne, 1 noiembrie, la Tebea, Comitetul județean Hunedoara al U.T.C. Este vorba despre două evocări: „Horea, Cloșca și Crișan” și „Craii munților — Avram Iancu”. Genericul acțiunii: „Omajiu eroilor neamului”. Vor participa cinci mii de tineri.

Teatrul

La Teatrul Mic

„Cine aprinde stelele”

Regizorul Alexandru Darie a început la Teatrul Mic repetițiile piesei „Cine aprinde stelele” de Claudiu Iordache. Am dorit să aflăm impresia lăsată de întâlnirea cu acest text care va fi prezentat în premieră absolută. „E un text important și a fost o mare surpriză pentru mine contactul cu acest dramaturg. Este un dramaturg surprinzător dar e un dramaturg format deși se află la prima piesă. Sigur, își va cizela uneltele prin contactul cu scena. Este un text dens care vorbește cu sinceritate despre condiția umană. Un text despre speranță, despre necesitatea ca omul să creadă într-un ideal. Sînt foarte interesat și de faptul că lucrez spectacolul cu săvârșiți artiști: Leopoldina Bălănuță, Eusebiu Ștefănescu, Dinu Manolache”. (AURELIA B.)

Cătălina

Buzoianu,

autoare de carte!

Miercuri seara, înaintea începerii celei de-a o suta reprezentări cu *Dimineața pierdută*, în foaierea sălii Studio a Teatrului Bulandra a avut loc un eveniment care l-a interesat și chiar emoționat pe cei prezenți: a fost lansat volumul *Novela teatrale*, al cunoscutei regizoare Cătălina Buzoianu. Editat de „Meridiane”, el cuprinde însemnări, eseuri, propuneri de scenarii care descoperă nu numai un gânditor și un împătimit om de teatru, ci și un talentat „om de literă”. Cinci capitole cuprind cartea: primul (Radiografii ale actului teatral) este alcătuit din eseuri de teoria actului scenic; al doilea din „File îngălbenite din caietele mele de regie”, al treilea, citeva propuneri de scenarii, al patrulea, unele „Itinerarii teatrale”, iar ultimul, portrete ale unor mari artiști cu care autoarea a lucrat.

Propunem!

Centrele de librării să-și dozeze unitățile prin care se vind discuri și cu pick-up-uri pentru eventualele și fireștile probe. Ca să știm ce cumpărăm și să nu mai fim nevoiți să mai facem încă un drum la librărie pentru a schimba discul.

Ultima oră

Gala spectacolelor de teatru pentru tineret

Vă transmitem din Satu Mare unde a început Gala spectacolelor de teatru pentru tineret. Acest eveniment se desfășoară nu neapărat sub semnul competiției ci sub semnul unei importante întâlniri la care se vine cu o imensă dorință de a vedea teatru, de a discuta despre teatru, de a contamina pe toți cei care sînt în preajmă de o mare iubire pentru această artă.

Dacă as încerca să schitez momentele importante ale galei aș începe chiar cu întâlnirea cu sătmărenii. Înainte de toate, ne-au convins că orașul lor nu e un oraș oarecare, e unic prin arhitectura lui, prin oamenii lui. Ar trebui să continui cu momentul deschiderii oficiale, un ritual simplu caracteristic marilor bucurii, care se exprimă prin cuvinte puține și sincere.

Un moment reușit al serii a fost difuzarea, înainte de începerea spectacolului, a primului număr din gong ziarul festivalului gândit cu imaginație și umor. Cea dintîi seară a fost rezervată trupei Teatrului Național I.L. Caragiale. Piesa Ionestii de Platon Pardău a prilejuit întâlnirea cu 5 valorosi profesioniști ai teatrului românesc: regizorul Grigore Gonta și actorii Gh. Dinică, Silvia Popovici, Claudiu Bleonț și Eugenia Maci. O caracteristică a acestei gale este permanentul dialog dintre tinerii creatori și marii artiști. Vom reveni. (AURELIA BORIGA).

Discografie „Madrigal”

Nu demult, maestrul Marin Constantin, dirijorul remarcabilei grupări artistice „Madrigal” a tipărit un album discografic ce stă sub semnul superlativului, intitulat „Arta construcției și interpretării corale”. Sînt reunite 10 discuri stereo, aparute sub egida casei de discuri „Electrecord”, ce constituie o elocventă lecție despre forța artei muzicale, despre pasiune, daruire și izbîndă în creația muzicală. „Madrigalul” și maestrul său Marin Constantin, au, de altfel, o operă discografică ce incită la modul superior și impresionează. Ramarcăm, dintre cele 22 de discuri aparute înaintea albumului sus-menționat, cele două discuri cu madrigale (de la Orlando di Lasso

la Thomas Morley), discul „Romanian Carols”, discurile cu titlul „Istoria muzicii universale în exemple” (Zeno Vancea), „Miniaturile corale preclassice”, „Muzică românească contemporană”, cele două discuri cu „Documente ale culturii muzicale vocale în Muntenia, Moldova și Transilvania” etc. Cel mai recent disc ce precede albumul se intitulază „Missa Brevis — Madrigale” (H. M. V. Victor VX 213).

Deci, în total 32 de discuri — o operă muzicală de referință nu numai în cultura românească, aparținînd maestrului Marin Constantin și „Madrigalului”, nouă, tuturor.

Muzică

Concurs de canto

Pe harta competițiilor muzicale naționale dedicate tinerilor, un nou popas, un nou punct de reper: simbătă, 31 octombrie și duminică, 1 noiembrie, se desfășoară la Botoșani, prima ediție a Concursului interjudețean de interpretare muzicală, avînd frumoasă intenție de a evoca și omajia prin valorile artistice ale prezentului profilul marelui muzician născut pe meleagurile nordului Moldovei, George Enescu. (ANDRA IOAN).

Vă invităm la

Dans de societate

Deosebit de frumoasă inițiativa Operei Române din Iași de a-i invita pe tinerii între 14 și 25 de ani să participe la cursurile de dans de societate („de la vals la rock”) organizate, începînd cu 6 octombrie, în fiecare zi de marți și joi. Cursurile cuprind recitaluri demonstrative de dans modern susținute de corpul de balet al operei, lecții de dans și, bineînțeles, dans aplicativ... individual și în grup.

„Albina — 90”

Revista „Albina” a împlinit, iată, nouă decenii de la primul ei număr, pășind în acest octombrie în cel de-al 91-lea an. „Albina” a însemnat și înseamnă un crez generos, mereu îmbogățit, un ideal la al cărui foc au contribuit mari intelectuali ai neamului românesc. Cronologia literară arată că la 5 octombrie 1897 a apărut „Albina”, „revista enciclopedică populară” editată de „un număr de profesori și institutori”. „Școlul Albinei” era popularizarea în mase largă a științei și culturii. — cultivarea minții și inimii — „țărânelui român”. Emoționant, desigur, cu atît mai mult cu cît peste veac, misiunea revistei nu s-a schimbat. Sînt menționăm numele a cîțiva colaboratori ai „Albinei” la 1900: Gh. Tăbăcă, Victor Babes, A. D. Xenopol, N. Iorga, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, George Cosbuc, Delavrancea, M. Sadoveanu, St. O. Iosif. Director al revistei era Spiru Haret. Acum revista se prezintă la fel de vie, de bogată în idei și suflet, ancorată în timpul del nou al satului românesc. Îi dorim să nu uite că „vesnicia s-a născut la sat!”.

Cenacul literar-artistic

„CONFLUENȚE” își reia activitatea

Joi, 5 noiembrie 1987, ora 18, la sediul din strada Gutenberg nr. 19 al Ansamblului artistic al U.T.C. va avea loc prima manifestare din noua stagiune a Cenacului literar-artistic „Confluente”. Vor citi: Olga Ghișescu (poezie) și Dan Lungu (proză). Moment muzical — Corul de camera „Preludiu” al Ansamblului artistic al U.T.C. Microrecital de vioară — Gabriel Croitoru. Invitatul serii — prof. univ. dr. Al. Piru.

Carte

Noutăți la B. C. U.

Prestigioasă instituție de cultură, născăm și cele 4 volume din „Nouvelle Bibliothèque Centrale” din Universitară din București se îmbogățesc cu noi și noi cărți ce-și așteaptă cititorii. Dintre căr-

țile sosite aici semnalăm și cele 4 volume din „Nouvelle encyclopedie de mecanismes, mecanismes de l'intelligence: intelligence artificielle et sciences de la cognition”, derot. Ed. Fayard. Deosebit de interesant este volumul „Intelligence des mecanismes, mecanismes de l'intelligence: intelligence artificielle et sciences de la cognition”,

A 17-a ediție

Romanul „Descult” a apărut în a 17-a ediție! În cei aproape 40 de ani de la prima sa editare (în 1948), romanul „Descult”

de Zaharia Stancu a fost tradus și editat cu succes și peste hotare (în 1979 înregistrase 38 de traduceri în 24 de limbi).

Ce e nou în edituri

Interlocutor astăzi

Vasile

Ileasă

— Tovarășe director Vasile Ileasă, înțelegerea cu dumneavoastră coincide cu apariția ultimelor semnale primite în dimineața aceasta la Editura Minerva: Fluxul memoriei de A. E. Bacnșky și Sărbătorile poetului de Mihai Dragomir.

— Da, sînt două cărți care vor intra în curînd în mina iubitorilor de poezie.

— Care este domeniul specific Editurii Minerva?

— Editura Minerva și-a propus valorificarea, prin producția sa de carte, a moștenirii literare, a tot ce a dat mai bun genul literar românesc.

— Aveți, deci, în vedere pe cei care au citit literatura română de ieri și de azi.

— Desigur, pentru că ea reflectă deopotrivă, veridic, istoria poporului român, lupta și munca sa eroică, trăsăturile sale specific naționale, caracteristicile esențiale ale spiritualității românești.

— Ce ați tipărit anul acesta?

— Menționăm, spre exemplu, *Letopisețul Țării Moldovei* de Grigore Ureche, *Poezii* ale poetului nostru național Mihai Eminescu, în prestigioasa și populara colecție „Biblioteca pentru toți”, *Pasteluri și legende de Vasile Alecsandri*, *Povești și povestiri* de Ion Creangă, *Nuvele* de Ioan Slavici, *Călătorii* de Dimitrie Bolintineanu, *La Hanul lui Minjoală și Teatrul de I.L. Caragiale*, *Poezii* de Octavian Goga, *Conferințe istorice* de N. Iorga. În volumul XIV din ediția critică *Opere* de Ioan Slavici sînt reunite și reproduse pentru prima dată, studiile și articolele marelui scriitor clasic privitoare la lupta pentru libertate și unitate națională a românilor din Transilvania.

— Ce urmează să apară?

— *Jurnal* de Titu Maiorescu, *Narațiune și imaginar* de Ioan Vultur, *E. Lovinescu — Opere* vol. V, *D. Zamfirescu — Opere* vol. V, *Romantismul românesc*, vol. III de Elena Tacciu, *Teatrul* de M. Sebastian, *Poezii-proză* de G. Bacovia, *O moarte care nu dovedește nimic* de A. Holban, *Introducere în opera lui Petre Ispirescu* de Mircea Angheliescu, *Hanul Ancuței* de M. Sadoveanu, *Poezii* de I. Barbu, *Antologia poeziei ruse* (în 3 volume).

— Se va vorbi, în curînd, de anul editorial 1988. Puteți să ne oferiți cîteva titluri?

— *Antologia de filosofie românească* (vol 4—6), *Mitologia românească*, vol. 2 de Mihai Coman, *Lucian Blaga, Opere*, vol. 4, *Titu Maiorescu, Jurnal*, vol. 8, *Tudor Vianu, Arta scriitorilor români*.

— Puteți să anticipați cîteva dintre edițiile mai deosebite ale anului viitor?

— O astfel de apariție sperăm să fie ediția critică „G. Călinescu”.

Interviu realizat de ARETA ȘANDRU

— Vă reamintiți, eu siguranța, stimate Mihai Beniuc, prima strofă a poeziei care deschide volumul dv. de debut, „Cîntece de pierzanie”, din 1938: „Cînd voi izbi o dată eu cu barda, / Această stîncă are să se crape / Și va țîșni din ea potop de ape! / Băieți, aceasta este arta...”.

— Cînd am scris aceste versuri cunoșteam literatura destul de bine și publicam cu regularitate în revistele literare, în special în cele din Ardeal. Poezia, dacă nu mă înșel, se numește **Cu Dumnezeu la cot**, și eu atunci ajunsesem în momentul cînd aveam o oarecare independență în a scrie, rod al uceniciei de care vă voi vorbi, dacă vă interesează, ceva mai încolo.

Așa credeam eu atunci, în prima tinerețe, că este creația o calitate supremă și cine poate crea este „cu Dumnezeu la cot”. Desigur, nu e vorba despre acel creator mistic, eu n-am fost niciodată un mistic, ci e vorba de acea putere pe care o ai în tine, pe care ți-o dă experiența de viață și lectura, ideile din cărți, istoria țării în care te-ai născut și trăiești. Toate acestea te îndeamnă să scrii, să-ți treci gîndurile și sentimentele în pagina nepieritoare. Consider acest poem ca fiind prima mea creație originală — de aceea am și așezat-o în fruntea volumului de debut — în care îmi definesc, totodată, și atitudinea mea față de ceea ce trebuie să fie poezia.

— Ce considerați atunci că trebuie să fie poezia?

— În orice caz ea nu poate să fie pur și simplu o imitație a ceea ce există, ea trebuie să aducă o contribuție nouă la ceea ce există deja, și să se constituie în operă independentă chiar și față de creatorul ei, să existe singură, fără nici un ajutor din afară. Trebuie să fie originală, deci, să se desprindă de modelele existente înainte de ea. Căci, dacă mi-aduc bine aminte, tot în această poezie eu spun rîspicat: „Nu mai umbrați după exemple / Din serie de vrei să te cunoști”. Nu modelele fac un poet, ci, cum spun tot acolo, „viața care înflorește din viață”, depășind-o și dîndu-i un nou sens și noi semnificații.

— Să trecem la evocarea uceniciei dv. poetice.

— La început nu făceam poezie propriu-zisă. Citind, de pildă, versurile lui Alecsandri, care a fost un foarte mare poet, citind, deci, versurile lui Alecsandri, le mai completam cu cite ceva, adăugînd strofe noi la sfîrșit. Ceea ce era, desigur, mai mult un joc ocit o realitate de activitate literară.

După aceea am descoperit pe Eminescu, citind însă prozele lui mai întîi și nu poeziile. **Făt-Frumos din lacrimă** m-a convins și m-a cîștigat pentru totdeauna pentru lecturi și pentru literatură. Trecînd la liceu, poezia a devenit pentru mine o ocupație permanentă.

Deși nu știam încă ce-i poezia, umpleam cu versuri calete întregi, inspirat de lungi plimbări pe malul Mureșului și incurajat de Testamentul Văcărescului, învățat de la dascălul meu din sat, Patrichie Covaci: „Urmașilor mei Văcărești / Las vouă moștenire / Creșterea limbii românești / Și-a patriei cîmșire”.

Noroc că am ars acele caiete pe care mă obeam să zi de zi să le umplu cu gînduri și visuri de adolescent precoce. Dar izvorul meu nesecat și maestrul meu era Eminescu, ale cărui poezii, o ediție în două volume, mici cit un pachet de țigări, le purtam în buzunarul din dreapta al vestonului meu din stofă soldătească, adusă de tata din America.

În buzunarul din stînga am așezat curînd **Les fleurs du mal**, tot într-o ediție de buzunar. Era „cadoul” unui coleg de-al meu.

— În poezia Chivără Roșie, afirmați: „Asta a devenit Chivără al meu, ideea ce nu poate fi ucisă”. Să vorbim despre ideea ce nu pot fi ucise.

— Idelle în care îți zidești viața, crezul tău uman și artistic, nu pot fi înguncheate niciodată. Ideea de **Chivără Roșie**, de pildă, reprezintă, în realitate, ideea de revoluție. Și, în consecință, ideea de revoluție pe care o faci pentru patrie, este una care trebuie să fie a oricărui român. Aceasta atîta vreme cît patria nu poate să dispară și patria nu are voie să dispară niciodată. Patriotismul, așadar, dragostea, lupta pentru adevăr, iată citeva ideii perene ale creației mele.

— Ce însemnătate are pentru dv. cuvîntul „libertate”?

— Una esențială. Mă consider un scriitor care a scris mereu pentru a fi liber în țara sa. Pentru a fi, astfel, el însuși liber, demn. Demnitate fără libertate nu poate exista. Eu am chiar și o concepție, cum să-l zic, biologică, dar nu numai, în această privință, legată de conceptul de **vatră**.

Vatra este, spun eu, ceva esențial pentru existența unei ființe vii, și, deopotrivă, pentru existența ființei umane. Fiecare țaran își îngrijea și își apăra casa lui. Adu-ți aminte ce semnificații multiple are în românește cuvîntul **vatră**: se spune „**vatră de foc**” sau se spune „a lăsa la **vatră din armată**”, adică a-l da tînărului maximum de libertate, libertatea de a se întoarce acasă la el, între ai săi.

Deci, **vatră** înseamnă acolo unde ești cu piciorul la tine pe pămînt. Se poate spune astfel și pămîntului propriu-zis, pe care-l ai, sau unei părți din grădina ta: „**vatră de flori**”.

Cuvîntul are, se vede, foarte multe semnificații, între care aceea de țară, de patrie, e una majoră. Ne-am dat seama cît de mult valorează „**vatră noastră**” cînd am înfăptuit Marea Unire, apoi cînd ne-am eliberat țara de trupele hitleriste.

Or, absența libertății este de neînchipuit pentru fiecare om în parte și pentru întreaga colectivitate, pentru un popor. De aceea am cîntat întotdeauna libertatea, de aceea în fiecare vers bun pe care l-am scris se aude strigătul acesta al libertății dorite și necesare, așa cum cred că se întimplă și în poezia în care scriam: „**De-îr fi să mi se împletească pasul, / Să amurgesc pe drum, să-mi vie ceasul / Atît aș vrea doar fîrîl să-l mai strig: / Să nu dai**

tantă, apărut în 1972, aveți un capitol pe care îl intitulați: **Onoarea de a fi scriitor**.

— Am mai spus odată sau am scris că poetul hrănește cu propriul singe cuvintele pe care le așează în carte. El este un soldat care cercetează, află și spune adevărul, acel adevăr fără de care nici un om și nici o societate nu poate trăi. Goethe are, știm bine, un volum de confesiuni **Wahrheit und Dichtung**, adică **Adevăr și poezie**, deci nu adevăr „sau” poezie, nu e loc de „ori” și nici de substituție, adevărul fiind, în concepția sa, egal cu poezia.

Onoarea de a fi scriitor, cînd este cucerită prin muncă lucidă și prin devotament pentru poporul tău, este o mare onoare. Ea nu trebuie confundată cu onorurile care uneori i se acordă de către anumiți confracți scriitorului. Nu în nici un caz. Premiile or fi ele bune, dar atunci cînd sînt mai mari și mai grele decît opera propriu-zisă a celui care le primește, nu onorează ci dezonoarează un climat literar, o întregă viață scriitoricească.

Maiakovski avea două versuri, nu știu dacă mi le amintesc întocmai, dar sunau cam așa: „**Extragere de radium e poezia, / Un an trăiești în gramul de metal**”. Singur acest gram prețios de metal, dacă reușești să-l obții, te face să simți și să te bucuri de marea șansă de a fi scriitor.

Mihai Beniuc

„...CEEĂ CE SPUI SĂ AIBĂ RĂSUNET ÎN SUFLETUL CELUI CARE CITEȘTE”

libertatea pe nimic! // Iar dac-ar fi cîndva din nou s-o piardă, / Ar prinde grupă-n care mac să ardă / Și aș iesi cu paloșul afară. / De trebuie să mor a doua oară?”.

— Ea (n. a. poezia) are libertatea de a găsi în cuvînt forțe nucleare”, afirmați undeva. Vă rog să reveniți asupra acestei propoziții.

— Forța nucleară a cuvîntelor rezultă tocmai din ceea ce este esențial, unic, peren, într-o poezie. Tot așa cum într-un măr, bumbăcoară, esențiale sînt cele patru semănțe ce se găsesc îngemănate în interiorul lui, din el putînd să crească din nou, mai departe, un alt copac, un alt arbore.

— Care sînt poeziile dv. preferate?

— Mi-e greu să spun care anume. Uneori soția mea îmi recită cite o poezie pe care ea consideră că trebuie să o gîse oricînd. Începe în felul următor: „**Sînt om de rînd / Din rînd cu cel din rînd**”. Este o poezie ce vorbește în numele oamenilor simpli.

— Îmi amintesc de **Urșul românesc**, de **Neromoscata femeie**, și mai sînt citeva poezii care au un conținut deosebit, dar nu sînt destul de popularizate ca să poată pătrunde peste tot, pentru că eu nici n-am căutat niciodată popularizarea poeziilor mele.

— În **Drumul poeziei**, care inaugurează în 1972 editia operelor dv., așezate sub titlul **Scrieri**, la Ed. Minerva, există această afirmație: „**Politica a decis definitiv soarta mea**”.

— E adevărat, în toată activitatea mea literară politica a rămas o constantă. Rolul ei este unul decisiv în modul meu de a exista ca poet și ca om. De aceea am și devenit membru de partid din 1938, fiind însă înainte simpatizant activ, ceea ce presupunea un stagiul îndelung, de cîțiva ani chiar. De abia după aceea deveneam membru al unei celule de partid, care se compunea în general din trei oameni. Eu și azi, deși nu mă obligă nimeni, port asupra mea carnetul de partid.

— În volumul dv. **Poezia mili-**

— Într-un alt articol din **Poezia militantă**, Căuțătoarii de poezie, spuneți: „**Poezia trebuie să fie o pană, dacă se poate, cea de aur, cu aripile desfăcute larg ale visurilor mari ce insuflă omenirea**”. Cum definiți astăzi poezia?

— Cred că astăzi aș stărui mai mult asupra faptului că poezia trebuie să exprime adevărurile țării și ale celor mulți care trudesc ca țara să aibă fruntea aproape de soare. Poezia trebuie să-și propună mai mult, mai direct, idealul de a transforma felul de a fi al omului. Ca un călugăr care în fiecare dimineață și în fiecare zi își spune rugăciunile, poetul trebuie să spună în cetate adevărul și dreptatea, tot zi de zi și dimineață de dimineață.

— Eu nu m-am jucat niciodată de-a cuvintele, de-a poezia, stăpinul statornic mi l-am ales singur, poporul meu, și poezia mea numai lui are a-i da socoteală și cînd eu n-oi mai fi.

— Despre patrie spuneți că este „sentimentul fundamental al poeziei”. Cum vedeți această relație: patrie-poezie?

— Nu se poate ca un poet adevărat să fie străin de ideea de patriotism. El e dator să-și apere patria cu orice preț. Nu ca soldat, pentru că nu toți oamenii pot să fie soldați (eu am putut să fiu și încă șase ani, soldat, dar asta-i altceva). Ca un luptător însă cu inima, cu spiritul, cu gîndul.

— Și acum o altă întrebare: Cum ați dori să fie editorul dv. ideal?

— Să respecte ceea ce am spus. Să nu contribuie el, cu nici o virgulă, la ceea ce eu am așezat pe hirtie. Restul aproape că nu contează.

— Cum priviți acest, într-un anume fel, reproș, că ați scris foarte mult?

— Nu știu dacă acest fapt constituie un reproș. Am scris mult, ei și? Este ca și cînd ai spune că o pădure are defectul de a avea prea multe frunze față de un copac. Nu vîd de ce ar fi aceasta un reproș. Pentru mine nu-i un reproș că am scris, sigur, vreo 70—80 de volume de versuri. Poate unele sînt inte-

resante, poate că unele nu. Nu e obligat nimeni să citească ceea ce nu-i place.

— Se spune despre dv. că nu agreeți critica literară?

— Nu sînt în termenii cei mai buni cu criticii; am o teză în privința aceasta. Mulți dintre critici ar vrea ca atunci cînd ei te atacă tu să le ripostezi. Nu am dorit să dau și nu am dat această satisfacție niciodată nimănui. Părerile mele este că atunci cînd cineva te critică, cel mai bun lucru este să te lași criticat și să nu-i pui tu în valoare numele, răspunzîndu-i că n-a avut dreptate. Dacă el, criticul, a crezut că are dreptate, să-și păstreze pentru sine dreptatea.

— Sînteți și un foarte bun traducător al lui Apollinaire în românește.

— Încă înainte de război am început să traduc din poezia lui Apollinaire. N-am zărit însă toate traducerile din el pe care le-am făcut.

— Să vorbim și despre poezia contemporană. Ați scris, de pildă, în 1961, prefata la volumul de debut în poezie, al lui Ioan Alexandru, care se intitula **Cum să vă spun**.

— Cînd venea un tînăr la mine și-mi dădea să citesc ceva, dacă merita să fie promovat, eu îl promovam. În ce-l privește pe Ioan Alexandru, el n-a venit direct, personal vreau să zic, la mine întîi. El pur și simplu mi-a lăsat o scrisoare pe masă. Am citit-o. Mi s-a părut destul de obraznică. Susținea că el are toate drepturile să i se scrie o prefată de către poetul Mihai Beniuc. Am întrebât fetele de la secretariat cine mi-a adus scrisoarea și mi-au spus că un băiat, așa, înalt și blond. „**Bine**, am zis. **Cînd mai vine aici să intre la mine**”. Și pînă una alta am citit o poezie din-acolo și-am constatat că poezia e bună. Și mi-am spus: „**Merită să-i scriu o prefată**”, și i-am scris o tableță, convins că am de-a face cu un poet autentic.

Tot așa am pățit și cu Nichita Stănescu, dar mai înainte. A venit la mine cu un volum de versuri și m-a rugat să-i spun eu dacă am ceva observații de făcut. I-am citit volumul, n-am avut decît o foarte simplă observație într-o propoziție, era un fleac, nici nu mai îmi aduc bine aminte. El a considerat că nu trebuie să i se scrie o prefată. „**Foarte bine** — am spus. **Dau atunci un telefon la editură**”. Și-am dat telefon. „**Uite**, spun, e la mine un volum de versuri al lui Nichita Stănescu. E primul lui volum și merită să fie publicat. Aveți nevoie de un referat din partea mea? „**Nu**, mi s-a răspuns. **Îl publicăm necondiționat**”. Și l-au publicat.

— Cum apreciați poezia română de-acum?

— Ca poezia tuturor timpurilor. O parte din ea este foarte bună, extraordinară chiar, o altă parte din ea este, totuși, la nivelul bunului simț. Pare-ar trebui încă mai multă îndrăzneală și mai multă vigoare în poezia noastră de-acum.

— Despre colecționarul care sînteți, ce ne puteți spune?

— Nu sînt un colecționar. Eu mi-am făcut pur și simplu o bibliotecă. Am citeva mii de exemplare în ea și cînd am nevoie, cunoscînd destul de multe limbi, pot să folosesc orice carte care îmi trebuie.

— Și acum, ultima întrebare pe care v-o adresez, înaintea unei rugămîni. Titlul unei cărți a dv. este **Un bătrîn către un tînăr cărturar**. Ce ați dori să spuneți azi, cînd vă mai desparte un număr infim de zile de împlinirea vîrstei de 80 de ani, unui tînăr scriitor?

— Un bătrîn scriitor nu i se poate adresa unui tînăr scriitor decît în felul următor: „**Respectă-ți calitatea ta de scriitor, să spui în așa fel, încît ceea ce spui să aibă răsunet în sufletul celui care citește**”.

— Rugămîntea mea este să încheiem acest dialog prin lectura ultimei dv. poezii pe care ați scris-o.

— De acord, deși ultimul poezii pe care am scris-o nu i-am găsit încă un titlu care să i se potrivească: „**Și-a-nerincenat sprincenele septembrie / Și galbenele foi zboară în vînt / Cad poamele din arbori pe pămînt / Și frigu' se strecoară-n cet în membre**”.

— Și-ncepe deci și toamna anotimpul / Iar nopțile coboară cu răcoare / Și soarele s-ascunde lute-n zare / Din trandafirii rămin tulpini cu ghimpul.

— Nu-s rîndunele, au plecat cocorii... / Din miazănoapte-n tînceoși vin norii”. (25 septembrie 1987).

Interviu realizat de NICOLAE ȚONE

CARTEA DE POEZIE

O adopțiune *)

Poet român de origine și expresie — maghiare. Balogh Jozsef scrie primul său volum direct în românește și în nici-un caz nu se simt efectele fenomenului de autotraducere izolabil la scriitorii bi- sau tri-lingvi. Și ne îndreptățește la această afirmație, faptul că, tipologic, în *Intrarea în labirint*, dincolo de referința și decorație — clasice, se găsește o poezie a gândirii poetice și nu a condiției — universale — a poetului, o poezie de cunoaștere — în terminologia tradițională a criticii — filozofică, de formulă gnomică, aforistică, sentențioasă, a detașării olimpice și a împăcării cu lumea.

Este o experiență de viață ce se impune transmisă, o virstă a meditației senine, după epoca frământărilor, implicărilor și decepțiilor, când s-au depășit veșnicile disincronii între aspirații și concretizări, între gândire și limbaj.

Poezile sunt, de fapt, mici parabile care evoluează pe o tramă narativă, culminând într-o lină moralizare (chiar și prin procedeu nerecomandabil, în alte situații, al poantei); dar poetul are distincția asociațiilor paradoxale ce provin din Marin Sorescu (din cel mai de la începuturi). Confesiunea nu are alt sens decât extragerea sucului dulceamar al unei învățături iar narativitatea, aparent prozaică (fără să fie baladele nu sunt balade) maschează semnificația prea frustă a unui decalog existențial.

Poezile care și-au scuturat toate podobiele sînt texte-metaforă integrală resorb, de obicei în aceeași partitură, o „poveste”, o poantă, ambele generate de o maximă sau o paremie folclorică.

Iată un text dialogic în care ni se spune că poetul vine gol și cu sufletul în palmă la întâlnirea cu lumea: „Ce-i cu pletosul asta? îi cunoști? / întreabă nedumerit intendantul / barului non-stop Belvedere / — E Balogh Jozsef. / — Cine l-a angajat? / — S-a angajat singur. / — Cu ce se produce? / — Scrie versuri. / — Ați câpiat?! / — Avem nevoie de un număr / palpitant de striptiz! / — Susține că e același lucru...” (La barul Belvedere).

Deci limba română devine mijloc de exprimare, situație în care, firește, literatura română se face element referențial de raportare; o vehemență argheziană se simte peste tot dar există și un fel de Testament (inițial); într-un mod foarte eficient, autorul creează un straniu personaj, eu și erou al poeziei, ca în Bacovia, nu fără urmări pentru specificul liricii sint numiți para-literar, prin motto-ul sau dedicații: Nichita Stănescu, Dimitrie Stelaru, Virgil Mazilescu, Marius Robescu.

Poetul deambulează prin cetate, ca Bacovia, dintr-un instinct ubicu, exorcizant. În *Boema sa* (care devine chiar personaj) întrece orice măsură (chiar măsura prozodică). Astfel, sînt detectabile o mulțime de sintagme de dietă sustenată și de dragul sonorității — „ambalajii ambalaj”, „cercetări și cercetări”, „zădufoase zale”, „corida toridă”, „tromboane în tromboză” sau versuri întregi ca „cutreieră cugetind deșertul deșertăciunii” — alteleva decît ceea ce poezia tradițională vedea ca armonie imitativă. Mai puțin reprezentative din pricina prozaismului și ilustrativității mi se par ciclurile Momente paremiologice și Variațiuni pe teme de Felix Krivin. Pasărea Nichita — cum începe să se configureze un mit postum al poetului îl solicită și pe Balogh Jozsef. Nichita este Prometeu tîntuit de stinca limbii române dar vulturul devorator nu este decît alter-egoul altă ipostază a lui. Intrînd prin limbă, prin vehiculul determinant al limbajului, în literatura română, poetul își asumă atît determinanțele ei istorice, clasice, cu tranzitarea tuturor etapelor, cit și coordonatele cele mai actuale. O adopțiune fericită pentru Balogh Jozsef așteptînd noi confirmări.

AURELIU GOCI

*) Balogh Jozsef — *Intrarea în labirint*, Editura Cartea Românească, 1937.

CARTEA DE REPORTAJ

Geografia sentimentelor *)

„Un zbor peste Carpați, într-una din acele zile senine de toamnă. De la Cluj-Napoca la București, spectrul culorilor e mai bogat decît paleta muncită a unui pictor. Între albul umaculat al zăpezilor montane și negrul pămîntului brăzdat de pluguri — verdele gras al grăunii în prag de înfrățire, arna pădurilor de foioase, care e un cîntec de lebedă al clorofitei, galbenul porumbului adunat în pătele, argintul elesteilor, ocultat de maroniul finetelor cosite. De la cinci mii de metri înălțime țara pare un nesfîrșit ogor lucrat cu patimă, stropit cu multă sudoare. Din loc în loc, această nesfîrșire o pînțiează Mureșul, Oltul, Prahova”.

Așa își începe volumul său de reportaje „Oameni și oglinzi”, apărut la Editura Albatros. Pavel Perfil, reporter cu o prezență deloc ostentativă, dar atît de incitantă și substanțială în publicistica noastră. Este, această carte, un deloc disimulat jurnal de drumetie, dar, mai cu seamă, un document de conștiință prin care autorul vrea să dea seama despre cei care, așa cum inspirat o spune: „nu-și pun în virful capului căciula apretată a eroismului”.

Cu alte cuvinte, autorul este un scotocitor de fapte, dar și un entuziast și generos descoperitor de constrînge. E de ajuns să mă refer la unul din textele sale de marcă incluse în carte „Roua și ceața” pentru a vedea tensiunea morală și afectivă la care Pavel Perfil stie să nareze evenimentul ca atare. De data aceasta este vorba despre impresiunile „magistrală albastră”, despre eroii ei. Nimic festivist și nimic șocant în consemnările reporterului. Să-i dăm din nou cuvîntul lui Pavel Perfil: „Reporterul blazat poate fi cumva deziluzionat de un asemenea spectacol și poate întoarce spatele unui buldozerist-poet, mă rog, unui constructor care încearcă să scrie și poezie. Din caetele unui asemenea șantierist mai rețin aceste versuri: Curgea pe Dunăre gheata / Si nu știu, chiar nu știu de ce eram trist, / Columb refuza să-și arate fața / Cioplită cu șis de singe dintr-un acatist”. Pentru a continua: „Dar, prieteni, Canalul nu e un ospaț sardanapalic pentru memorii lefline, ci o virtute a prezentului și, cu siguranță, o șansă a viitorului. Nu e moral, firește, îmi spun de multe ori, să văd Călimanișii de la masa unei circiumi”.

Acesta este, așadar, universul de gînd și suflet în care se mișcă atît de dezinvolt și, totuși, emoționat Pavel Perfil și pe care îl descrie sub zodia unor oameni văzuți în și prin oglinda muncii, împlinirilor, viselor și poate și unor tristeți de zi de zi sau, cum spune la un moment dat un erou al său: „Deh, viața nu e ușoară cînd o iei în piept, dar nici nu te doboară, cînd știi cum s-o iei”.

În fapt, cartea lui Pavel Perfil este o antologie de suflet, un atlas sentimental, un mic dar atît de prețios discurs despre omie; fără vorbe mari, fără patetisme, fără o ieftină recuzită de senzație a reporterilor „șoc”, cartea aceasta cucerește și captivează. Aș fi chiar nedrept dacă nu aș mărturisii că ea are ceva din firea omului, care este Pavel Perfil. Blindă, cumpănită, mergînd direct la sufletul și gîndul eroului și cititorului său.

În galeria reportajului românesc contemporan Pavel Perfil și-a pus o frumoasă și tulburătoare semnătură de conștiință, dovedind, o dată mai mult, că menirea unică și inconfundabilă a reporterului este de a vedea, de a se întreba și de a spune. Ce? — evident, adevărul!

ȘERBAN CIONOF

*) Pavel Perfil — *Oameni și oglinzi*, Editura Albatros.

CARTEA DE CRITICĂ

Amploare și substanță *)

Dominanta personalității lui Valeriu Cristea sau, în limbajul tematiștilor, figura spiritului creator, ar fi amploarea. Cine a văzut vreun text scris de mină de autor a remarcat caracterul mare al literelor, expresie evidentă a plăcerii de a scrie și de a-și contempla scrisul a autorului. Evident, tot ceea ce ne place căutăm să prelungim. Aceasta ar fi o explicație așa-zicînd psihanalitică a faptului că Valeriu Cristea elaborează abundent pe teme dintre cele mai diferite. Acuzele (dacă sînt acuze) care i s-au adus că nu ar fi neapărat un comentator al „actualității imediate” literare sînt nefondate, cum în genere e nefondat a-i obiecta autorului (și poate că este singurul dintre criticii de azi căruia nu i se poate reproșa acest lucru) că nu ar fi interesat de vreo zonă sau alta a literaturii, fie că este cea autohtonă ori cea universală, fie că este o apariție recentă, fie că este vorba de un clasic. El se va ocupa de Cervantes dar și de Neculce, de Dostoievski, în etapa sa de început, dar și de aceea a romanelor de maturitate, de scriitorii români actuali, poeți, prozatori sau critici etc., etc., Important este în cazul de față că, plăcerea este justificată de valoare, cu alte cuvinte, ceea ce lui Valeriu Cristea îi place să facă, și face foarte bine. În orice subiect s-a exprimat, fie și într-un articol cu caracter oarecum ocazional, Valeriu Cristea e aplicat, serios, substanțial și face totul „din tot sufletul”. Faimoasa formulă a autorului antic care proclama că nimic din ceea ce este omenească nu îi este străin are o aplicabilitate aparte în ceea ce îl privește pe criticul nostru. Nimic din ceea ce se petrece sub „acoperișul” literaturii, indiferent de timp, zonă geografică ori gen, nu îi este străin, la toate se pricepe și toate îl pasionează. Valeriu Cristea este cel mai călinescian dintre criticii noștri actuali sub raportul razei de cuprindere a investigațiilor exegetice, dar și acela al forței interpretative. *Fereastra criticului*, al patrulea volum al său cu caracter de culegere (de articole, cronici, eseuri, luări de poziție, răspunsuri la interviuri...) oferă, și el, prin simplită și alături un argument al unei atari aserțiuni. Vom găsi și câteva succinte rînduri despre Sorin Titel, prilejuate de prematura dispariție a importantului prozator, (unde V. Cristea reliefează cu finețe opțiunea aceluia pentru *curajul literaturii*), un comentariu extrem de comprehensiv, rafinat și convingător-recuperator al liricii lui Labiș, altul extins, înecîndu-se cu voluptate dar și susținînd prin aceasta un punct de vedere exegetic original (fără a avea totdeauna o expresie atît de eclatantă, Valeriu Cristea este foarte aproape de o anume critică i-aș spune „completă” — în sensul că și face perceptibile miresmele inefabile ale operei, dar și le subordonează unei viziuni interpretative originale — cam în modul cum procedează Jean-Pierre Richard) asupra excepționalului roman *Dimineața pierdută* de Gabriela Adameșteanu. El se „războiește” cu Nicolae Manolescu ori Alex. Ștefănescu în anume chestiuni legate de propria lui activitate literară, dar și redactează un simplu studiu despre *Rădăcini* a Hortensiei Papadat Bengescu. Reliefează originalitatea liricii lui Cezar Baltag ori Nichita Danilov, și tot el compune câteva texte critice pe subiecte în care a devenit deja un „specialist”: Cervantes și Dostoievski.

O marcă a personalității deosebite a lui Valeriu Cristea ar fi tocmai aceea că la el ultimul romanțier invocat este o obsesie fertilă în funcție de care se fac raportări dintre cele mai născute. Așadar, Dostoievski îi este un reper esențial al gândirii critice. Iar existența unui reper esențial (asa cum era Eminescu pentru Călinescu) este un indiciu sigur al unei individualități puternice.

VICTOR ATANASIU

*) Valeriu Cristea — *Fereastra criticului*, Editura Cartea Românească, 1937.

Mihai Moșandrei și contemporanii săi

La Cimpulung Muscel trăiește, într-o totală solitudine, poetul, eseistul și memorialistul Mihai Moșandrei (n. 1896), care, timp de șapte decenii de activitate literară, a stîrnit admirația și simpatia conștraților săi mai vîrstnici sau mai tineri. Nu a inoportunit, în nici o împrejurare a existenței sale scriitoricești, pe nimeni. A lăsat lucrurile și oamenii să-și continue itinerariile lor hotărîte dintru începuturi. Le-a sporit taina prin metaforă și simbol. La sfîrșitul anului 1940 i-a apărut cartea de poezii *Ofranda muzelor* în binecunoscuta Fundație regală pentru literatură și artă, ce a emoționat pe Tudor Arghezi și Tudor Vianu. Poetul Cuvintelor portivite i-a trimis, fără nici o întîrziere, următoarele gînduri: București, 19 decembrie 1940. De sărbătorile înflorite, cu albele mîrgărite ale iernii, mi-ai trimis Iubite Poet, un dar de irizări și transparențe, care-i cel

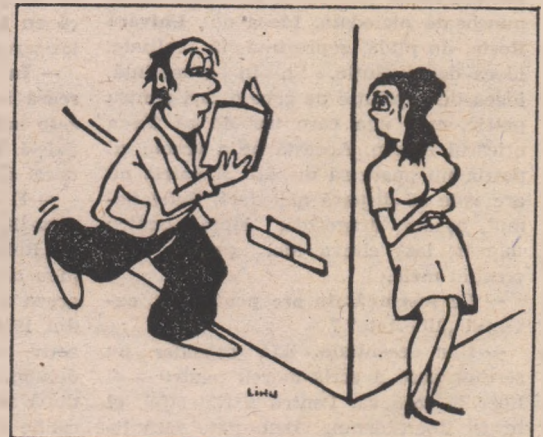
mai frumos și mai neașteptat, versurile dîmțiale. Nu-ți pot mulțumi fără o strînsă îmbrățișare în spirit și în piept. Bune urări de Crăciun și de Anul Nou! T. Arghezi. [Domniei sale domnului Mihai Moșandrei, avocat, Cimpulung Muscel; T. Arghezi. Prelungirea Mărțișor, 37, București (5)]. În 1940, an greu, plin de privațiuni și seisme, gestul lui Mihai Moșandrei îi pare lui Tudor Arghezi frumos și neașteptat. Rîndurile, laconice dar pline de miez ale lui Tudor Vianu, coleg de generație și admirator al poeziei lui Mihai Moșandrei, au trezit în sufletul poetului din Cimpulung Muscel vechi amintiri din perioada cînd citeau și discutau literatură în cenala Sburătorului: București, 28 noiembrie [b]rie] 1940. Iubite Moșandrei, îți mulțumesc pentru darul volumului tău și pentru cuvintele cu care îl însoțești. L-am răsfoit cu nerăbdarea cu care mă pregătesc totdeauna să te revăd. Lira cu-

noscută mi-a răsunat de departe. Diseară îl voi relua pe indetele și sînt sigur că voi fi prin el mingiții și întărit, ca prin toate celelalte opere ale tale. Primește, iubite Moșandrei, toată admirația și dragostea mea veche. T. Vianu. [Domniei sale domnului Mihai Moșandrei, avocat, Cimpulung, județul Muscel; T. Vianu, Strada Andrei Mureșeanu, 33, București]. Fără să aibă nimic convențional sau de circumstanță, cele două aprecieri venite din partea lui Tudor Arghezi și Tudor Vianu se constituie în autentice și vibrante mărturii ale unei camaraderii scriitoricești ce nu a cunoscut eclipse sau fisuri. Am restituit aceste epistole cu gîndul expres de a fi incluse în tomurile de corespondență ale celor doi scriitori, pregătite cu seriozitate și competență de Mitzura Arghezi și Maria Alexandrescu-Vianu, ce urmează să apară nu peste mult timp.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linia frînte

de LINU

Daniela Crăsnaru, *Emisferele de Magdeburg*, Editura Cartea Românească, 1987.

Principala caracteristică a poetei o constituie strădania sa de a-l lua prin surprindere pe cititor.

de AL. PIRU

Am scris la debutul în volum, acum unsprezece ani, al Mariane Bojan, o echinoxistă, că are o poezie ciudată, sprinter-fantazistă, cu mici momente surprinzătoare, amintind pe alocuri de Radu Stanca și mai ales de Leonid Dimov. De la Elegie pentru ultimul cring (1976) poeta a mai publicat Judecătorul de păpuși (1980), Haina de cinpă (1983) și vine acum cu culegerea Phantasticon (1987) la fel de grațioasă și de neconfundat printre vocile lirice de azi. Cred că am putea să-i asociem, alături de citatul Dimov, pe Arno Holz, cu al său Phantastus din 1924 și pe Saint-John Perse cu Anabase din același an. Nu este vorba de influențe, nici măcar în sensul intertextualității, ci de anume predilecții care însă pot fi doar ale mele (de Saint-John Perse amintește și poeta: „Și pornim în acel anabasis...“).

Să notăm întâi câteva sugestii de artă poetică din primul ciclu intitulat Camila (Cămila?) Bactriană, s-ar deduce vehiculul dintr-o expediție prin vechea provincie a Imperiului Persan. Însă într-o altă poezie, Aprilie fără nebun, ca-

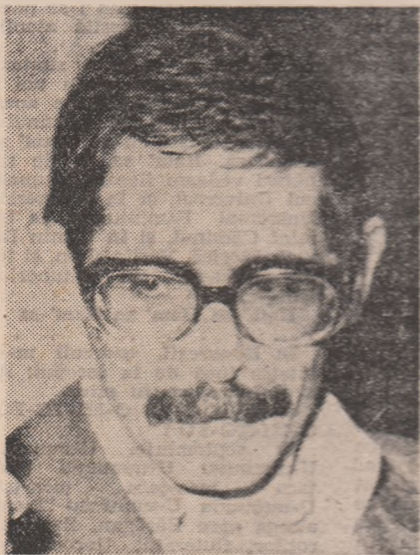
re poate fi o trimitere la Intunecatul April al lui Emil Botta, himerele poetei spre tărîmuri fabuloase sînt purtate de o capră cenușie figurată pe copertă, căci poeta e și o interesantă desenatoare, pictoriță, graficiană, ca o femeie cu cap de capră ducînd animalul cu gîtul răsucit pe umăr. „Scriu, spune poeta, în poezia liminară, rune mici, arcuite / scriu că am trecut pe aici / și am lăsat cheia / sub covorul de iarbă. / Dar nu voi reveni / pentru că o nestăpînită / curiozitate / mă preschimbă în linie“. Există desigur o înclinare spre ermetism, dar ce poet se mai exprimă în limbajul curent, neocolit? Și cu toate acestea, Mariana Bojan își reprezintă „un cîntecel naiv“ auzit undeva pe o străduță neînsemnată și dăruit înveșmîntat „cu o frumoașă mantie unui trib de sunete suverane“. Poeta se vrea o vînătoare de „sfieli-colibri“ infiripate „în albia de dragoste a cuvîntelor“. Cuvintele produc metamorfoze în ordinea naturii, iarba e liniștitoare (săbiile ei străpung invelișul de spaime al lumii), păsările preschimbă frunzele în cîntece, bobul de nisip se preface în ochii copiilor în stea cu inimă dulce, iar poeta restituie cuvîntelor înțelesul lor pur, primordial, dezangosat, muzical, inocent: „Dacă îmi dați cuvîntul mie / eu îl voi dărui / ierburii / păsărilor / copiilor“. Sîntem în consensul poeziei lui Nichita Stănescu. Natural, Mariana Bojan vorbește feminin sau chiar femeiește: „De cite ori am înghețat îmbrățișată / pentru că lava timoului / să îmbrace o formă frumoasă... / Să înghețăm îmbrățișată / ca doi tezi a căror mamă / a răposat aiurea / Încredințându-și uzorul eternității.“ Poeta nu e probabil o spontană, declară că s-a totmat „edecar la odgonul cuvîntelor“, că e o magicia-

nă, „zirnoaică (vrăjitoare) începătoare“, modestie, firește, fiindcă imaginile îi ies foarte bine, ca atunci cînd își încheapue soarele car scuturînd „cu indiferență“ paie de aur, inima „o căldare de rouă / sub botul de iapă bătrînă / al nopții“, iar vîntul persoana a doua, „celălalt“: „mucenic al văduviei mele / rindaș la herghelia de vise îmbătrînite / măsliuitor de grădini / căpcăun de libelule / papirus de legi și decrete / în oracolul desfrunzirii mele“. Grotescul manierist nu e evitat: „Toată lumea a aflat / că sînt o persoană simțitoare / În cratiță / un crîmpei de poezie / cu foarte mult sparanghel...“

Phantasticonul e titlul celui de-al doilea ciclu al volumului sau mai bine zis titlul unui poem de 397 versuri în cinci cînturi, indicînd numele locului sau imaginarii în care poeta rezidă ori tînd aventurile ei lirice, în fond o explorare și o construcție a lumii dinăuntru ca replică a universului exterior, în tonuri umoristic-sarcastice, ajungînd pînă la imprecizia. Nu mă hazardez în decodarea pas cu pas a poemului spre a nu-i preface într-o relație derizorie. Începutul îmbracă haina cîntec: „M-am strecurat într-o piele de cîine / Fiindu-mi astfel mai ușor să fug.“ Apare apoi registrul oniric, inaccesibil: „În fiecare noapte-aveam un vis / Cum că umblam tehu prin Paradis. / Trei chei aveam la brîul de mătășă / Și toată lumea mă poțea la masă. / Luam o cheie, o împlîntam în broască / Și cheia se făcea îndată fleșcă. / O răsuceam, mă poțeam nițel, / Vai mie!, răsuceam un tălețel.“ Și registrul mitologic: „descind din clanul Pan“, „ce tată bun mă-a fost și pehlivan“. Înțelesul ar fi că e ca tată lumea, cu unele dispoziții comice. Așa, în pielea sa ciinească, e

admirată de pleușcă în delir, rămînînd însă nemișcată la adulații, confidentă în formele simple, perfecte, ale artei: „Voi sta de pază / La gura florilor printre vocale / Unde împărăți nu-mpărătesc nicicînd, / Iubind acele-ntruchipări ovale / Ce se sîdesc cu mina în pămînt“. Cîntul al doilea e un „voiaj în țara furnizorilor de ceață“, sau a „loazelor vagaboande“, alcătuit un carnaval agresiv, chemînd la luptă: „Și pugilit-am întru poezie / Măreț cum Cezar, cu dușmani o mie, / Toți suferinzi de dovlecomanie“. Înconjurată de o asemenea ceață, poeta își creează în cîntul al III-lea o „insulă cu punte“ în care se îndasă alte cîrduri de ființe patibulare: „Promoții durdulii de navetiste / Cu doctoratul franjure-n baste / jucînd sub limbă perle de cianură / Își dau obolul casei de cultură“. Acesta nu-i un spațiu prielnic pentru filosoful care arunca o privire de gheață la ușa întredeschisă spre neant: „Aș vrea să văd astfel străpunse de vaier / Cum ar mai cugeta un Schopenhauer / Ce emisferă i-ar suride trist / Dintr-un destin de dascăl navetist?“ Revenirea acasă se soldează, cum am zis, la sfîrșit cu biesteme de o remarcabilă forță, mai întii adresate zeului tutelar, Pan („Codoș zaharisit, lăsat la vatră“), apoi turmei sale de „pingăritori și maniaci și sadici“ ai poeziei: „Parafa să le fie ursuroasă / Condeiu plin de noduri și bureți / Cînd te vor forfecă prin cancelarii / Să li se pună gîlciuri cu scaieți. / Somnul-cerber le steie-n veci la pîndă / Tot picotînd să-i piară, să-i învie, / Să facă lungi plimbări sub luna blîndă / Printr-un imperiu neted de hîrtie“.

Dea cînd în cînd o cercetare a stricătorilor de hîrtie e bine venită.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

C. Stănescu

„În zarzări și meri pădureți...“

donatori. Locul celor care interesează, din care-mi dau seama, „Suplimentul“ este decăndat de cînd de cînd, vîntul care vor să devină autori. Cu concursul editorilor, în bună măsură ei au și izbîdit: au pînă în aceste „volume colective“. Sîraci și tristă satisfacție. Ca și săptămînalele „nume noi“ (cîntăreți și domi pe an), sînt și ei serpii să cadă rapid în uitare: amănunțit este boala — meritată — a debutanților fals democrațici, în realitate egalițari. Cînd în ficteu zî altul este important, „cel mai“, „primul“ gămăd, de bună seamă că nimeni nu merita să fie dat mîntre căci numele poetului rămîne necunoscut într-o altă... Am înțeles că nici revistele nu se pot ținea cu mai mult în prezența debutanților adevărați. Iosif Vulcan deschidea „cu bucurie“ coloana de fete, lui iar „Familia“ să răspîndească pe atunci o căldură pentru „cei ce vin“ pe care unele dintre fetele noastre de azi n-o mai au. Desigur, spiritul de economie este otru de binevenit și recomandat cu, poate, o singură excepție: în domeniul bucuriei de a-i împingea cum se revine pe solii poeziei de mîine, se cade să nu fim eco-

nomi. Știm oare să facem o sărbătoare din apariția noilor talente? Ceea ce se vede arată nu bucuria dar obligația ca „sărbătoritilor“ să li se frimă un cadou sau să li se facă o favoare: un colț sărac de revistă, alături de mulți alții. Este, îmi vine să cred, o furie a numărului, a multului șocit, pesemne, democratic. Cred că lansarea unui debutant talentat trebuie să îmbrace, în reviste sau edituri, haina sărbătorească a bucuriei publice de a se fi născut. Aceasta înseamnă nu numai generozitate în lansarea propriu-zisă dar și consecvență pe termen lung: nu inventarul grăbit al unei promoții sau serii sau, mă rog, „generații“ ci, atunci cînd este cazul, trecerea de la „exegeza pe nori“ și critica paternalistă ori cenăcleră la analiza sistematică a valorilor. Care nici n-am impresia că ar fi așa de numeroase cum rezultă din calculul criticilor-matematicieni... În concepția altora, „cei ce vin“ ne apar ca niște coloane de mărșăluitori disciplinați, pe trasee date, pe drumuri prestabilite și marcate cu toate semnele de circulație; ca să nu se rătăcescă. Excesiva grijă de a elimina din competiția celor ce vin factorul de risc, imprevizibilul, „rătăcirea“

creatoare nu poate produce decît rebuturi „onorabile“ în felul lor, utile și fiindcă nu produc însonnii celor care impart filantropic aceeași foaie la cit mai mulți inși. Însă în vremea noastră democratică, adevărata libertate pe care democrația creației o presupune și o înlesnește generos constă în dreptul de a fi tu însuți: imprevizibil și neasemănător. Poezia — credea Adrian Păunescu — este un risc pe cont propriu. De aceea bănuiesc că „cei ce vin“ sînt necunoscuții, cei în stare să dezmință așteptările pe care paznicii de la capătul drumului le nutresc, cei capabili să se împotrivescă formelor și traseelor prestabilite, cei care privesc cu mefiență sollicitudinea cam electorală a unor maeștri ori patronii spiritali prea dispuși să-și facă aureolă din numele și numărul debutanților promovați, destui dintre aceștia fiind însă, vai, nu „descoperiți“ ci inventați pentru uzul propriu și momentan. „Cei ce vin“ cu adevărat, cei vor fi fiind, rămîn într-un orgoliu al anonimatului, într-o mușenie de aur. Cînd prea multa și uniformizanta sollicitudine îi aliniază, subordonîndu-i, ei ies din rînduri: prin tăcere.

Și totuși... Cei ce vin, cei aleși, „necunoscuții“ aceștia „pușci și îndepărtați, / și cu mirosurile rupe și stînd și drepti / pe scaune de piatră și cu cărți în mîini“ își fac drum spre actualitatea literară: pe care îmi place să cred că o contemplant din „cucuveaua“ podului lor de acasă plin cu „finul de curînd cosit“ mustind de arome amețitoare, dar și — cine a trăit la țară își mai amintește — locul unde își face cuib roiul de viespi... De aici vin ei: dintr-un loc parfumat și înțepător, dintr-un spațiu al visării treze, al aromelor învinse de ghimpele lucidității. Ei nu locuiesc într-o cumințe „rezervație de zimbrî“ ci în insolite, neliniștitoare spații mixte, domestice și, totodată, ascunse și neimblinzite sau, cum scria un „fost“ debutant al anilor trecuți, „în copaci, de regulă zarzări, meri pădureți“. Ironici și sentimentali, ei aruncă o trompetă de jaz într-un car tras de boi și văd lumea ca pe o „junglă sacră“. Ei sînt imprevizibili, neasemănători, cu simțurile mai ascuțite decît ale noastre, cu „vorbe rotunde și în colțuri“, deloc idilici dar, ciudat, optimiști, dînd cu tifla elisecilor la al căror banchet filantropic nu sînt cîtuși de puțin dispuși să ia parte. Pentru bunul motiv că n-au timp: își scriu versurile dictate de nimic altceva decît dragostea lor de viață, de patrie, de oameni. Restul e literatură...

La urma urmei, debutul este un act individual, fiecare trebuie lăsat, dacă există, pe corabia lui, căci, nu-i așa, „fuecare-și duce insul singur / ca pe-un glob în întunericul vîrgat“ (Nichita Stănescu). Așadar, „cei ce vin“ nu se văd în aceste volume care răspîndesc, în general, un prematur sentiment bătrînesc, o cumințenie plicticoasă, o suspectă disciplină a versificării: majoritatea acestor debutanți cooperativizați, scoși din lotul lor individual — dacă îl aveau! — mi se par, cel mult, cîntăreți în gama altora. N-am prea înțeles în ele veritabile „răsărituri“ poetice deși unul dintre volume voia să fie chiar un „cîntec pentru zora de zi“. „Românul e născut poet“ dar, iată, aceste fide volume colective ne arată că el, totodată, are un teribil instinct de adaptare... poetică și, în general, literară. Imită ceea ce are putere de circulație la un moment dat, ceea ce, sub firme prestigioase, a dobîndit un statut cert ori o recunoaștere publică. Poate fi la mijloc și o strategie: a lipsei de ostentație. După părerea mea, aici nu este vorba de mare un mod de a nu „șoca“ gustul public sau moda zilei spre a putea căpăta un loc de unde abia apoi să-ți iei zborul ei despre un fenomen de eclipsare — involuntară, firește! — a „celor ce vin“ cu adevărat și care, deși născuți, sînt încă departe de edituri, critici, mentori, dirijori și coor-

O-MI-TO-FO! O-MI-TO-FO!
O-MI-TO-FO!
ALEA JACTA EST!

Florică, ești imposibil. Ince-tează odată cititul cu voce tare. Florică... Ai grijă, băiatule. Acum fiți liniștiți. În Bucu-rești, ca în întreaga țară, se construiește foarte mult. Flori-că, ce este? Moralist german, unsprezece litere, începe cu L, care a spus: Intotdeauna sînt primejdioase vremurile cînd o-mul se entuziasmează prea mult de însemnătatea și de pu-terile lui creatoare? Vezi, Lich-temberg, Florică, fi-ț-ar rebu-sul de cap. Nu mă mai birii. Scriu acasă. Iartă-mă, mamă. Nu vă faceți griji. Mie imi pare bine că particip Florică fir-ar să fie liniștiți-vă odată la con-strucția metroului nu poate o-mul să scrie o scrisoare cu voi Vasile termină te rog cu ceapa aia că mă ustură ochii; imi pare bine că am ce-i florică posibilitatea să-i cunosc inde-aproape nu știu lăsați-mă să termin pe acești oameni. scriu acasă citește mai încet bine florică citește bine uite las o clipă scrisoarea ierțați-mă dra-gii mei dar nu-i chip să o ter-min în gălăgia asta [...] acum Să-i vedeți cit de hotărîți sînt nu știu cuvîntul asta vezi în dicționar și cu ce entuziasm lucrează, uite n-ai pic de res-pect florică andrei ești fraier lasă scrisoarea ai timp și miine noapte cînd vii de la muncă [...].

uite băieți am să scriu acasă că sinteți gălăgioși și nu mă lăsați în pace stai puțin auzi-l pe ignățescu iar s-a îmbătat mort auzi-l cum urlă pe hol Colegii sînt foarte de treabă, mamă, sînt liniștiți și ne împăcam bine. Seara mai ales e atîta liniște de auzi poc-netul caloriferelor. cine a fost ptahotep știi fi-ț-ar cartea de cap să-ți fie florică Voi ce mai faceți, că mi-e tare dor de toți. de casă, de nucul de la poartă vasele termin-o, termin-o cu muzicuța aia iar ai început flori-că stai să-ți citească din pove-ștea țaranului bun de gură [...] Da' oi mai serie altă dată: a-cum trebuie să stingem lumina. Miine ne sculam înainte de ziuă, gata unuu Multă sănătate și bucurie de la dooii Andrei!

Trei
Ham' sa Ham' sa Ham' sa

Demult

ziua cea mai lungă

Dacă nu mă înșel, v-am cu-noscut chiar din prima zi cînd am venit la metrou. Era o zi cețoasă, mohorîtă de decembrie. Soarele dispăruse, retras, cred, în iatacul lui nevăzut. Ce dez-orientat eram cînd am intrat atunci în birou! Imi amintesc că m-ați întrebat mai multe, nu mai are importanță acum ce. Dar de atunci mi-am dat seama că sinteți un om curios, iscoditor, și mi-am zis că așa slăbuț și energic cum sinteți (e-nergia, țin minte, lua uneori forme aproape patologice, cum ziceau alții, fiindcă țipați și a-runcați cu obiecte în jur, dar eu mi-am dat seama că nu-i vorba de nici o patologie, ci de un temperament extremist-co-leric, dacă se poate spune așa) ați fi fost bun și de altceva. Fiecare însă cu ce l-a fericit la naștere poziția astrilor, și cu ce i-a putut oferi viața! Căsa-torit?, m-ați întrebat. Nu!, am răspuns. Asta-i bine, nici eu nu sînt...

Un timp, imi amintesc, ne împăcam bine, dar mai erau momente cînd vă dădeți și în petec! Să nu credeți cumva că vă port vreo ranchiună, doam-ne ferește, fiindcă și un alt co-leg de-al dumneavoastră imi șoptea deseori: „Lasă-l, mă, în-telege-l și tu!” Chestia de pomînă, însă, a fost cînd v-ați certat cu doamna Badea, mai țineți minte?, de a vrut să vă spună la director. Dar nu-i vor-ba că și aia, atunci, tare mai era adepta lui Ianus. Oricum, nu știu prea bine cine a avut dreptate. Ca nu mult după a- ceea, să țipe un muncitor pe holul dintre cele două birouri, era nervos, cred, zicînd „fufele astea din birouri ce fac, că-n- virt două-trei hirtii pe zi și beau cafele, iar cînd intrăm cu o problemă să ne-o rezolve spun că n-au timp”, și a plecat apoi bodogînd. Era un muncitor în vîrstă ce lucra la lopa-tă. În stația la Basarab, și se referea, din cite știu, la Ma-riana, blonda care toată ziua bea cafea și trăgea din țigară. S-a coconit și asta, dom'le!, imi spuneți. Nu greșeați del-oc, n-ați văzut ce aere își dă-dea! Parcă ar fi fost Madame de Pompadour, nu o muncitoa-re și ea cocoloșită pe la birou. Ce mai mutre făcea cînd apela

cineva la ea, la sarcinile ei de serviciu, de fapt! Noroc că a-vea șef pe inginerul Pirvules-cu, om bun cu toți.

Mi-ați spus odată că după terminarea facultății ați fost repartizat în Tulcea, la portul mineralier, unde se lucra la a-părări de maluri, la construcții de diguri și nu mai știu ce. Vreo citeva luni. După aceea ați venit la metrou, în cadrul șantierului doi, vedeți că țin minte? Ultima oară cînd v-am văzut însă erați în Piața Vic-toriei.

(Dar să nu uit: cînd eram pe tronsonul Basarab — Gara de Nord, ei, ce mai discuții purtam împreună! Nu-i vorbă că se și muncea, dar imi amin-tesc de ele cu mare plăcere. U-dată ați adus un casetofon și am ascultat în pauza de masă „Mahavishnu Orchestra”, „Deep Purple”, „Emerson Lake and Palmer”, pe Stevie Wonder cu „I Just Called To Say I Love You”... Vă plăcea mult de tot muzica, vă plăcea teatrul. Cît despre cărți, nu mai vorbesc — citeați foarte mult. Mi-ați po-vestit odată, „The Longest Day” a lui Cornelius Ryan, mai pi-neți minte? Imi spuneți: O carte mare, mă, într-adevăr. Debarcarea în Normandia, la 6 iunie '44. Să vezi acolo scriitor, descriind atîta armată, soldați — fără să infiorească nimic, spunînd doar adevărul, cu mij-loacele artei, bine-nțeleș — așa cum erau în realitate, imbarcați pe vase, unora venindu-le rău de mare, alții începînd deja să vomeze peste bord sau în căș-tile pe care și le luau de pe cap, fără speranțe, ce mai, cum e soldatul cînd merge la război. Și după ce au reușit să de-barce și să repurteze victorii, lumea îi primea cu flori iar ei mergeau țarțoși ca toți invin-gătorii, cu toate că arătau jal-nic și în sufletul lor era atîta suferință. Lumea sigur nu bă-nuia prin cite trecuseră pînă atunci. Îi privea doar ca pe niște eroi, și-atît. Dar scriitorul — și-aici e-aici — a avut cu-rajul să ne spună și ce se află în spatele acestei parăzi, fiind de fapt misiunea artistului a-devărât. Ei, așa imi plac căr-țile!, imi spuneți... O, dar era să mai uit ceva: vă mai amin-tuți povestea aceea cu Mar-quez? A durat, culmea, toată ziua aproape, pînă seara tîrziu. Vă spuseseam eu că două ince-puturi de roman, într-adevăr celebre prin forță artistică și autenticitate parabolică, genia-le, mi-au plăcut din tot ce am citit: cel din „O zi mai lungă decît veacul”, a lui Cînghiș Aitmatov, și prima frază din „Toamna patriarhului”, cosmic-mitologic-labirintică toată ope-ra, de fapt. N-am apucat eu bine să termin la sfîrșitul săp-tămînii [...], dar mai opriviți-vă, domnule inginer, cum de știți atîtea pasaje pe de rost, că mă credeam singurul, fiindcă mie-mi place Marquez, și mie, mă, că n-am întîlnit scriitor cu un stil mai frumos și mai curgător, ca un fluviu de liane ce se revarsă [...]. aha, am spus eu, sinteți tare, aha, ce faceți voi aici, mă, pin' la cit e pauza, Berlinski, că vă trițit pe-a-mindoi la pickamer, a zis de-odată nervos șeful brigăzii, in-ginerul Grosu din ușă aha, n-am mai putut zice că am și ieșit afară, fir-ați voi să fiți, am auzit din spate, că și ingi-nerul Grosu merge ca sfîrleaza pe șantier, că nici nu știu de unde apare, aha, apoi am ple-cat la lucru, ne-a prins, ați spus, mama mea Bendición Al-varado, ne-a prins, dar oamenii nu știu, căci noi n-am spus nimănui nimic, iar seara mi-ați spus continuă dacă mai știu ceva, că de mult voiati să-mi arătați că sinteți un om citit chiar dacă sinteți inginer, și eu am zis, aha, [...], mai opriviți-vă că ride lumea de noi, domnule inginer [...], se vede că-l cunoști pe Marquez și că ai o memorie bună, dar să te văd și altă dată și-acum haidem la o bere, hai-dem, și am început să ridem de parcă eram nebuni amindoi, scuzați, mama mea Bendición Alvarado... Mai țin minte că vă plăcea tare mult o vorbă a ta-tei, de la opincă pînă la vlă-dică, de multe ori rideați, v-o povestisem eu odată, e-așa-i spusese tata șefului, tovarășe șef, da, sînt de acord, însă de la opincă pînă la vlădică, dar mi-a mai spus că șeful a ezitat, s-a uitat la el, așa, drept în ochi, apoi l-a măsurat pînă l-a găsit nu știu ce nod în papură de l-au mătrășit, că nu-l con-venea șefului, că și ăla credea că muncitorii sînt proști, dar ce se mai lăuda tata, înseamnă că eu am ciștigat, bălele, în-seamnă că lor le-a fost frică, mă, și înghitea și el din cana cu vin, că numai așa se liniștea cînd își amintea de ceva ce nu-i prea convenea, dar în sea-ra aceea eu plecam, și lui îi părea rău că plecam așa de-

parte, și bea, mama nu era de acord, fiind puțin bolnavă, le-a fost frică de mine, mă, ca de-alde mine, mă, de la opincă pînă la vlădică, așa le-am spus, în față, [...] că a muncit, să mă crească drept și bun, ești bun al dracului, ați intervenit dumneavoastră, eu am de crescut un copil, nu vreau să aibă un tată nedemn, bineînțeleș că mă trec, și mă privea și mă iubea, da, da, bine-nțeleș, și cînd m-am făcut mare mi-a spus mă să știu că o singură linie a vieții este, cea dreaptă, să ții minte și să nu faci compromisuri, e ca o punte, dacă ai să căzi alături e rău, că numai pe linia dreaptă nu-s curucuri, că nici eu nu-s și nici tu să nu fi, așa, nu te supăra, să mergi pe linia dreaptă, suri, că de aia te-am crescut, și iar mai bea, și din nou își aprindea țigara, și din nou mama respira greu cu inima, că mama numai ini-mă a fost, numai inimă, că de aia s-a și îmbolnăvit, da' tu cui îi semeni, mă, m-ați întrebat dumneavoastră cui să-i semna, și odată făcuse haz, lasă-l mă că-i tragem o linie cu creta dreaptă dreaptă, auzi ce gin-dește o femeie, suri, spuse tata, că nu există și accentua nu există, deci o singură linie în viață linia dreaptă, mă, poste-i ptolemaic tat' tu, că prea o tra-ge cu linia dreaptă, ați mai ris dumneavoastră, și să nu ne faci de ris că de-aia am muncit, ai înțeles, am înțeles, am spus, n-am să vă fac de ris, și să fiu bun cu oamenii, intervenea mama, dar giasul ei era blînd și șoptit și să nu uitiți și tu de la opincă pînă la vlădică... Dar unii vor crede că nu se muncea, poate, că stăteam numai de po-vești și de glume, dar se mun-cea, se muncea, domnule ingi-ner, de ne lua dracul. Că mai ascultam și noi un pic de mu-zică sau că ne mai hîrjoneam și noi uneori, desigur, numai prostul crede că omul nu are nevoie și de o clipă de destîl- dere, de descîntare a frunții, nu-i așa, eram și noi tineri, dar numai noi știm cit trăgeam, că numai cine nu cunoaște viața șantierelor poate spune să fim tot timpul cu hei rup pe buze... dar să lăsăm asta. Cu fața arsă de soare, pămîntie, răspundeți acolo de activitatea instalațiilor Kelly pe schimbul de noapte. În ciuda faptului că e greu, te atasezi aproape instinctiv de munca ta, ajungi să o iubești, mi-ați spus atunci. V-am văzut mult mai maturizat, cînd discu-tam. Imi povesteți cu mîndrie una din reușitele dumneavoastră, de la Gara de Nord, cînd lumea se adunase ca-n piață să vadă și să se mire de lucrare. Dar n-am să uit niciodată cînd, în Piața Victoriei, pe seară, nu știu ce greutăți ați avut cu o carcasă, că după mult timp de-abia ați reușit să rezolvați situația, toți oamenii erau ner-voși, obosiți, ce mai?, ca pe șantier, de fapt ca la o lucrare unde e necesar un mare efort și simț de răspundere, o pere-che ce trecea prin apropiere privea uimită la utilitate, la lu-crările executate, și v-a întrebat „Cum reușiți să faceți toate astea?” Mai țineți minte? De fapt, la memoria noastră de elefant!... Era de-a dreptul fasci-nată perechea respectivă... A, mi-am amintit: înainte de lan-sarea unei carcace, se surpase un panou. Carcasa nu mai in-tra și atunci scoate-o, adu uti-litate pe poziție să sape din nou, (utilajul avea zeci de tone, iar ca să stai și pe șenile la citiva metri doar deasupra surpăturii nu era ușor, și omului îi era frică, de aceea du cu el muncă de lămurire că nu se va întîm-pla nimic), bagă carcasa, în timpul acesta a căzut ghidajul din partea surpăturii, scoate apoi ghidajul cu un buldozer adus în vreme ce se monta tu-bulatura de betonare în timpul acesta mai aștentînd și două cefe cu beton la noartă!... Greu, alerțătură nervi... și dumnea-voastră obosit încît, așa cum imi spuneți odată, cred că vorbeam singur dină aceea, un timp, nu altceva! Ca nu după mult timp să vină un control de la ADP și să vă amendeze că ați murdărit cu noroi stra-dă!... Dar Patria va fi recunos-cătoare, mă, si de fant nu-i vorba de recunoștință, ci de nașune și dămîne, că cine nu-și iubește cu adevărat Patria în-seamnă că nu merită să trăiască pur și simplu, că două sînt cele mai mari iubiri pe lume, dragostea de mamă și de țară, mi-ați spus, și chinul dumnea-voastră era transfigurat, emanînd o forță și o demnitate de nerecunoscut.

Și trecătorii care se minuna-seră privind admirativ la con-strucție și la oamenii șantieru-lui... Cum ați reușit să faceți toate astea, întrebați. Exact ca în „Ziua cea mai lungă” a lui Cornelius Ryan!...

DEBUT

Constantin Crețan

Tată un promițător poet nichilist. Nechita din faza „figu-rilor adolescenței”: serafic, vizionarist, comediograf al cu-vintelor. Tînărul medicinist, Constantin Crețan îl traduce în limbajul scrierilor sale, lăsînd să se întrevadă o posibilă evoluție literară.

EUGEN SIMION

Pietre

Orice piatră e piatră funerară.
Fiecare piatră are morții ei.
Șirurile de bărbați și femei
Umblă-n tăcerea miezului, amară.

Pietrele cioplite cu chipuri de zei
Și pietrele de hotar, domnișoară,
Eu le ascult așteptînd să răsără
Uneori semnele pașilor mei.

Cînd ai să vii odată, înspre seară,
Te voi învăța să ascuți pașii tăi.
În auzul virgin o să-ți apară

Neasemuit de ușor și de greu.
Îți vei lăsa numai trupul afară
Și-ai să colinzi prin miezul pietrei cu ei.

Pictură

Să-ți faci ramă la tablou
Dintr-o lună la crai-nou
Iar drept pinză ori hirtie
Pune zarea vieorie
Și penel să-ți faci din pană
De pasăre năzdrăvană
Care n-a zburat nicicînd
Dedesubtul unui gînd.
Iar culori alege-ți bine
Din lumina de prin tine
Și zidește în secundă
Vechea curgere în undă.
Și nici mina ori vederea
Nu-ți intunece durerea
Iară dorul tău, de dor,
Lasă-l mort nemuritor.

Actori

Tu vezi lacrimile mele uneori,
Alteori imi vezi surisul cald
Răsfrînt în ochii tăi — smarald
De ploaie sub gene lungi de nori.

Tu crezi că mă iubești și, mai ales, că sînt
Cînd te cuprinzi de ne-nțeleși fiori
Și stringi în brațe-un trup în care-actori
Se nasc și mor rostînd cite-un cuvînt.

Pasiuni

Eu le sint aripă, ele sint zbor;
Mă locuiesc, o vreme, și mor.

Dansează penele smulse, pe sus;
Se furișează prin ele lumină
Rîndînd ochiul meu de pasăre, dus
Pe ovalul de ou fără vină.

Dragoste

Nu iubești decît intîia dată
Și atunci cu ființa ta toată
A doua oară e doar amintire
De aripă, în zbor subțire.
Iar celelalte ori
Sînt doar triumfiuri de fiori.

Întrebări

În ochii tăi cu gene lungi
Din ce tristețe mă alungi?
Cu gura ta de singe cald
Mă chemi sub care tainic fald?
În părul tău de aur stîns
Cu ce zăpezi m-ai nîns, m-ai nîns?
Cu brațele-ți, liane reci,
Mă-nlîntuiești în care veci?
Din trupul tău de dor, de dor,
În ce mă naști, de nu mai mor?

TEATRU

A ști să faci distribuția

Poate că una dintre calitățile cele mai evidente — și, totodată, din ce în ce mai rar întâlnite la alții — ale regizorului Valeriu Moisescu este știința sa în a face distribuția unui spectacol. Cît se datorește cunoașterii exacte a posibilităților, a gamei interpretative a fiecărui actor și cît unei intuiții aparte care-i permite să vadă ce și cît poate cere unuia sau altuia dintre interpreți este cu neputință de stabilit. Cert este însă că rareori în ultima vreme mai vezi spectacole care să-ți dea sentimentul că nu se putea o mai potrivită alegere — pentru fiecare rol în parte și pentru unitatea reprezentăției — decît cea făcută de el.

Aceste gânduri mi-au fost sugerate de noua premieră a Teatrului de Comedie, care reia în atenție un text al lui Aurel Baranga: *Sfintu Mitică Blajinu*. O „farsă satirică”, cum și-o subintitulează însuși autorul, a cărei valoare, atît cît o are, constă în știința construcției dialogului și a gradăției acțiunii. Personajele sînt compuse din câteva linii sigure ce se dezvăluie dintru început, iar desfășurarea dramatică e simplă și destul de previzibilă. Tema mai fusese tratată chiar de Baranga: a omului simplu și cinstit, muncitor, onest, pe care o nedreptate prea evidentă îl face să „turbeze”.

Regizorul Valeriu Moisescu nu și-a propus în spectacolul de la Teatrul de Comedie să răstoarne relații, să dea o altă turnură textului lui Baranga, cîi să dea cît mai multă carne personajelor, dincolo de cuvinte, chiar de banalitatea unor momente, să facă să se nască umorul prin comicul de caracter. Mitică Blajinu, al lui Aurel Giurumia, este un om numai aparent șters, care nu a știut toată viața altceva decît ordonarea hîrtoagelor. Bonomia sa nu este, însă, apanajul lipsei de inteligență sau de idealuri. El se lasă păcălit doar în aparență: știe mereu cu cine are de-a face și cît valorează fiecare. Are umor și nu-i lipsește nici ironia. Cînd face pe gangsterul pare că se amuză primul de enormitățile debitate, iar cînd restabilește ordinea o face cu înțelepciunea celui care știe că nimic nu este definitiv. O anume undă de duioșie plutește și peste interpretarea dată de Stela Popescu Adelei. Sobră, dar nu uscată sufletește, purtînd în ea tristețea de a nu fi avut curajul să-și împlinească viața, mai avînd încă puterea de a ride, Adela intră în joc imaginînd cu firească dezinvolțură femeia fatală. De-a risu-plînsu se joacă tot timpul cei doi interpreți. Tabăra „negativilor” este, desigur, mult mai pitorească. Și aici, însă, nu pe efecte exterioare se merge, nu pe invenție gratuită, ci totul este construit mai întîi pe dinlăuntru. Cornel Vulpe, în directorul Cristea, pare jovial, plin de bune intenții, stăpîn pe sine, chiar omenos; de fapt, este mereu nesigur, chinîndu-și sprijin în contraservicii, carierist, abîl. Il secondează, realizînd o excelentă compoziție, Șerban Ionescu în adjunctul Colibasi. De la felul cum își ține mîinile la gesturile devenite ticuri, de la privirile încercînd să fure cu o clipă mai devreme gîndul șefului la felul cum își poartă hainele, de la „discreția” cu care-și acoperă areala firii la expresia neajutorată a feței mimînd încruntarea gînditorului, el creează pînă în cele mai ascunse fibre un personaj memorabil. La fel, Ștefan Tapalagă, în Vasile Vasile, individul cu o atît de bogată „experiență” în cele mai diverse munci, alergînd de colo-colo fără să facă nimic, inutul și caraghios, pierzîndu-și propria personalitate ca să fie doar fratele soției cuiva. Prin forța lucrurilor, avînd roluri de mai mică anvergură, Gheorghe Dănilă, Candid Stoica, Dumitru Chesă, Magda Cătană, Șerban Celea, Julieta Strimbeanu Weigel și Virginia Mirea, fără a crea personaje complexe, s-au integrat, cu măsură și atenție, desfășurării comediei. Cu ritm, cu momente de umor de bună calitate, nelipsit de o undă de tristețe, spectacolul semnat de Valeriu Moisescu are viață, adevăr, frumusețe.

MIRUNA IONESCU

FILM

În această seară, pe micul ecran

„Un pumn de stele”

Studioul de filme al Televiziunii ne oferă, în această seară, la orele 20.50 o premieră. Este vorba de un film artistic de actualitate, primul film românesc de televiziune pe sistem video, cu un titlu, după cum se vede metaforic. **Un pumn de stele**, realizat de o echipă experimentată, avîndu-l ca regizor pe Dan Necșulea, autorul unora din titlurile demne de atenție ale casei producătoare a televiziunii. Nu vreau să fac aici cronica unui film pe care dumneavoastră îl veți urmări cu siguranță, ci doar să vă aduc la cunoștință unele lucruri bine de știut în clipa cînd vă așezați în fața televizorului. Veți urmări o poveste de dragoste, de fapt mai multe povești de dragoste, dintre care una este ceea ce se cheamă „prima dragoste”. Un film cu tineri, deci, dar, în primul rînd, un film despre acei oameni mereu plecați de acasă, hotărîți să construiască orașe, combinate, hidrocentrale. Nu este un film preocupat de reportajul grandios al muncii, iar dacă e să subliniem primul, sau principalul merit, al acestei narațiuni, el ar consta în simplitatea, firescul, autenticitatea unor stări traversate de ceea ce numim anonimia marilor construcții. Este un film despre prietenie și singurătate, despre prețul dragostei pierdute, despre așteptare și încredere, în celălalt, despre puterea de a fi tu însuși pînă la capăt, de a nu abdică de la datorile esențiale ale muncii. Scenaristul Ion Arieșanu, compune cu căldură biograficele unor lucrători la o conductă, încercînd, și reușind, să ne convingă de importanța unui sentiment numit coeziune sufletească. Energia morală a acestor personaje este datătoare de încredere. Nu este o poveste festivă și grăbită să tragă concluzii asupra vieții. Nu este nici un love-story. Sau este, dar atunci avem un caleidoscop de re-

lații ce se surpă sau se clădesc la vîrste diferite, într-una și aceeași situație, de implicare a acestor oameni în realizarea muncii și vieții lor. O privire dinlăuntru. Se simte cum regizorul învîluie în duioșie neliniștile și frămîntările personajelor, dorința lor de a se bucura de încredere, de dragoste. Un film cu un sudor-boxer. Un film cu o fată, cu mai multe fete care iubesc același băiat. Oameni pentru care a trăi nu este o formalitate. Vă ajută în acest itinerar sentimental muzica atentă la psihologii semnată de Adrian Enescu. Veți reînălța o Ioana Pavelescu decorativă dar făcînd credibil un personaj spectaculos ce se privește cu durere pe sine, fie și mai tîrziu. Rolul principal îi revine lui Virgil Andriescu: sobru, cald, exact. Mai joacă Leopoldina Bălanuță și Mitică Popescu. O revădăm pe Liliana Tudor. În același rol de fiică hai-hui — Gheorghe Visu. Cîmp, aer, lumină. Orizontul larg al spațiului nostru. Undeva, aproape, orăzul: alb, curat, ca o chemare.

IOAN LAZĂR

PLASTICĂ

Tentația cronicii

Amabila sollicitare din partea „Suplimentului literar”, de a susține pe viitor rubrica permanentă dedicată casetei plastice, mi-a reimpinsă o mare bucurie, manifestă încă din anii tineretii și anume dialogul aprofundat cu mirifica lume a obiectelor și ființelor transfigurate ce alcătuiesc cea de „a doua natură”, formată și deformată prin prisme Artei, filtrată prin ochiul și viziunea Artistului, într-un registru dioptric diferențiat și remarcabil tocmai prin particularizare.

Identificînd grafismul fulgerului instantaneu cu autograful jupiterin ce parafează mitul și damnațiunea prometeică, îl consider nu numai sorgintea hieroglificei gnostice, dar și propria investiție a Imaginației — aceea „regină a însușirilor”, cum o definea Baudelaire în intuitivale sale „Curiozități estetice”.

Tentația cronicii plastice, în paralel cu exercițiul poemului și al desenului elementar, mi-a apărut la fel de firească dintru început, găsînd cîndva o fereastră deschisă în „Fapta” lui Mircea Damian, iar mai apoi, sporadic, în „România literară” și diverse alte publicații. Chiar dacă unii văd, adesea, un pictor ratat în persoana poetului, atracția scriitorului către simeză și monumentul estetic rămîne constantă, iar persuasiva lui revenență către artele ce se exprimă în afara oralității („necuvintele” stănesciene) se face simțită cu orice festivă ocazie participînd entuziast la vernisaje, toastări, cronici și impresii diverse. Elogiul logosului întovărășește confratern truda discretă a plasticianului. Chiar dacă Leonardo da Vinci accorda în Tratatul său o superioritate picturii față de literatură, prin sinopticitatea expunerii, eseistul nu face altceva, comparîndu-le, decît să le justifice afectiv și să le îmbrățișeze indeolaltă. Dintr-un mare pathos față de artele liberale, s-a iscat panegiristul cult al monografiei estetice, instaurat prin „Virțile celor mai mari arhitecți, pictori și sculptori italieni, de la Ciambuc pînă în vremile noastre” — 1550, lucrare încă reeditată în 1568, cu adaosuri și compliniri. Ea s-a datorat lui Giorgio Vasari (1511—1574), spirit polyvalent, literat, pictor și arhitect de prestanță universală, dar a cărei glorie persistă deosebi tocmai prin faptul că e considerat inițiatorul unui nou gen literar, fiind primul autentic cronicar plastic, punct de referință incipientă în istoria artelor moderne, atribuindu-i-se în plus și titlul de naș onorific al curentului renesanțist, prin protoconista și inspirata folosire a predestinatului termen „rinascita”. Prietenia, totuși condescendentă, a lui Vasari cu titanul Michelangelo, deși nu lipsită de unele omezești afronturi, îi atrage acestuia recunoșterea elogiasă pentru inedita operă, prin care elevul său credincios îi devine și cel dintîi biograf. Dealtfel, multe dintre materialele informative, incluse de Vasari în fuseseră oferite chiar de către iluminatul său maestru.

Ba chiar Michelangelo, lăsînd pentru o clipă deoparte bociarda, daltă sau penelul, minuieste cu aleasă pricepere stilul scribului, propunînd pentru cartea lui Vasari un venerabil „cuvînt înainte”, demn de a fi situat ca inscript pe frontispiciul Istoriei Artelor, un sonet generos, pe care l-am transpus astfel în românește: „Dacă, prin stil și prin culori, deolaltă, / Nălțat-ai arta-n slăvi, lîngă natură, / Răpînd dintr-al ei farmec o frîntură, / Frumosu-i mai frumos spre noi tresaltă! // C-o mină doctă, azi, ponnirăți altă / Lucrare și mai demnă, prin scriptură, / Dînd viață altor genii, ce trecură, / Plînd triumfu-astfel, la treapta-naltă. // Dar, dacă-n orice secol vechi descoperi, / Recunoșcînd că-s moarte-acele operi / Intocmai cu acei morți ce le creară, // În ciuda morții, vraja voastră-nvie, / Și-n stînzele-amintiri renaștești iară, / Pășînd olaltă întru veșnicie”.

Evident că asemenea elevate argumente și mărturii scriptice devin crezul pregnant și michelangelic al oricărui literat și celebrator cuvios, sedus de tentația unei oneste cronici plastice.

TUDOR GEORGE

La un concert Beethoven

Se mai aude cîteodată vorbindu-se despre dificultatea receptării „marii muzici”, despre o oarecare „eclipsă” a interesului îndreptat către valorile sale de ieri și de azi. Sînt afirmații pe care le neagă adesea cu tărie peisajul săliilor noastre de concert, așa cum s-a întîmplat și în Studioul de concerte al Radioteleviziunii, cînd afișul anunța joi 22 octombrie un „Festival Beethoven”.

Zeci și sute de oameni — de la generația celor mici, pînă la generația celor care au parcurs deja prin propria lor biografie o parte din devenirea vieții muzicale românești contemporane — au reușit să arate că nu numai rîndurile scaunelor, ci și treptele scăriilor au fost total neîncăpătoare. Iată deci atracția echilibrului și maiestruozității muzicii beethoveniene, puternicele rezonanțe trezite de mercur arzătoare ale întrebării și răspunsuri, nealterate actualitate a dramaturgiei simfonice a „Titanului de la Bonn”!

Dimensiuni ale stilului beethovenian s-au relevat prin ci-

teva dintre paginile cele mai cunoscute, ce și-au degajat monumentalitatea în tonuri fastuoase, ce s-au derulat în valuri sonore undînd sub bagheta dirijorului cehoslovac Petr Vronski — la pupitrul orchestrei simfonice a Radioteleviziunii — într-un program ce a mai inclus și *Rapsodia a II-a* de George Enescu, aducînd nota de pitoresc și culoare nostalgică, suflul său evocator, de baladă. *Uvertura „Egmond”, „Imperialul” și „Eroica”* au conferit serii atribuite de eveniment, ultimele două polarizînd desigur atenția. Pianistul sovietic Boris Petrușanski a căutat să decupeze cu multă acuitate relieful expresiv grandios al *Concertului nr. 5 pentru pian și orchestră*, sublinind cu un plus de vigoare accentele și contururile frazării cu o autentică prestanță sofistică, dublată de rigoarea și forța meșteșugului instrumental; versiunea sa a căpătat o oarecare teatralitate prin amplificarea nuanței dramatice, prin spectaculozitate și unele elanuri declamatorii. În *Simfonia a III-a „Eroica”, Petr*

Vronski s-a dovedit unul dintre acei dirijori adepți ai derulărilor simfonice și mai puțin ai construcțiilor arhitectonice, e-laborîndu-și concepția interpretativă cu acea cursivitate cerută unui scenariu filmic. Energia și naturalitatea gesticii s-au concretizat într-o caldă muzicalitate, în siguranța vastelor desfășurări sonore călăuzite fie de sobrietatea paginilor lente, fie de verva și robustețea celor rapide.

Urmărind cele două talmăciri s-a putut remarca din nou cît de dificilă este în fapt abordarea marilor capodopere — mereu aceleași și totuși mereu altele, purtînd amprenta gîndirii și sensibilității unor epoci, generații și personalități diferite. În dialogul cu publicul e uneori chiar riscant a propune noi învesmîntări interpretative, căci ele se lovesc inevitabil de acele imagini deja temeinic așezate în universul nostru spiritual; nici reluarea unor profiluri sonore deja încetățonite nu este deloc comodă... Natura artistică a muzicianului alege de fiecare dată proporția între cele două alternative, cum de altfel a demonstrat și acest „Festival Beethoven”!

ANCA IOANA ANDRIESCU

EXPO: Lydia Andronescu

„Arta trebuie să se o-prească asupra stărilor de frumusețe din noi și din jurul nostru”, mărturisește Lydia Andronescu, artistă-arhitect care și-a expus cîteva dintre cele mai îndrăgite acuarele ale sale în holul Institutului de arhitectură „Ion Mincu”.

Omul, aflat în cele mai diferite atitudini, portrete cu fizionomii diverse, exprimînd stări sufletești contradictorii, natura, lucrul cel mai de preț al omului — sînt doar cîteva dintre temele acuarelelor sale pe care vă invităm să le admirați. (A. SANDRU).

CUM CONTRIBUIȚI LA AFIRMAREA GENERAȚIEI DIN CARE FACEȚI PARTE? (II)

Mirajul completitudinii

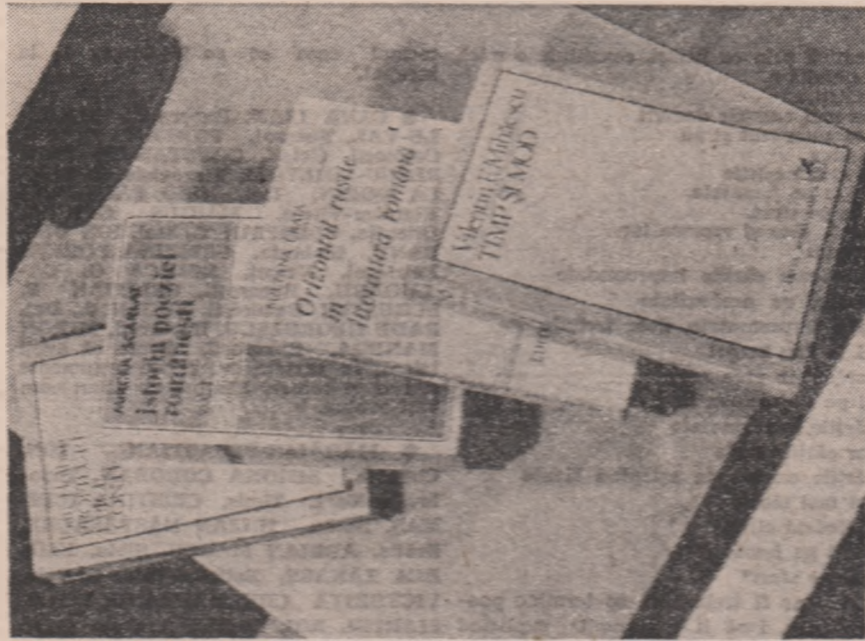
Oricit te-ai strădui să găsești un cuvânt mai «dulce» pentru a defini participarea criticului la exprimarea/afirmarea generației lui, te vei opri în cele din urmă tot la mai asprul contribuție. Ce înseamnă, de altfel, a contribui? Să chemăm în ajutor, cum făceau criticii mai vechi și cum nouă ne place să facem adesea, etimologia. Latinescul *contribuere* înseamnă a uni, a adăuga și a da. E ceea ce criticul face întru totul pentru generația sa: o unifică într-o fizionomie distinctă, îi adaugă valori noi, i se dăruiește pe sine ca valoare.

Cel mai evident mod prin care poate contribui la exprimarea/afirmarea generației îl constituie *critica de intimpinare*. Scriind consecvent, cu o comprehensiune care nu exclude rigoarea, cu o continuă dorință de promptitudine, chiar dacă nu întotdeauna realizabilă și despre cit mai mulți dintre autorii ei cu virtuți de reprezentare, el poate năzui, împreună cu alți confrăți, s-o impună în viața literaturii contemporane. Dar o generație are nevoie de îngrijire și de sprijin mai cu seamă când se află în faza adolescenței, când, prin urmare, înșiși criticii ei au nevoie de o mână de ajutor. Un prim paradox timbrează astfel relația criticului cu generația lui: încă un necunoscut fiind, el trebuie să depună mărturie și să pledeze pentru o realitate literară necunoscută. Sentimentul de solidaritate e acela care îl împoindă să iașă în față, la început inocent și revendicativ, și să devină martorul, purtătorul de cuvânt și stegarul congenerilor săi. Important e să beneficieze de o tribună ori, cu un cuvânt mai vechi, de un «pretoriu» unde să-și poată rosti discursul de susținere. Criticii ultimelor promoții au avut norocul de a găsi coloanele necesare la timpul potrivit: Val Cendurache, Al Dobrescu și Constantin Pricop la „Convorbiri literare”, Petru Poantă la „Tribuna” și „Steaua”, Marian Papahagi la „Tribuna” (și tot aici, mai recent, Ioana Bot), Al Cistelean și Ion Simuț la „Familia”, Sultana Craia, Doina Uricariu (amândouă, pentru un timp), Paul Dugneanu, Valentin F. Mihăescu și Nicolae Georgescu la „Lucaefărul”, Mircea Scarlat la „Amfiteatrul” și, apoi, la „Viața Românească”, Dan C. Mihăilescu la „Transilvania”, Ion Bogdan Lefter la „Amfiteatrul” și „România literară”, Radu G. Teposu la „Flacăra” și, apoi, la „Amfiteatrul”, Ioan Buduca la „Amfiteatrul”, Marian Odangiu, Mircea Mihăiesc și Adrian Dinu Rachieru la „Orizont”, Laurențiu Uliei la „Contemporanul” și „România literară”, Cornel Moraru la „Flacăra” și, apoi, la „Vatra”, Anton Cosma, Aurel Pantea și Ștefan Borbely la „Vatra”, Nicolae Oprea la „Argeș”.

Un critic își poate sluji generația prin comentariu «la zi» cu elementara, dar esențială condiție ca opinia lui să circule în literă tipărită: o condiție care, într-o ciclicitate firească a generațiilor, neperturbată de stimulii extraliterari ai tineretii fără bătrânețe, se rezolvă de la sine. Nu sînt mulți criticii cu vocație de croniciari literari într-o generație, așa că nu le-a fost foarte greu celor din ultimele promoții să-și facă datoria față de generația lor. Cu vreo două excepții, croniciarii literari ai revistelor noastre din anii '85 aparțin promoțiilor '70 și '80...

Mai există un mod, mai discret, prin care un critic poate contribui la afirmarea/exprimarea generației lui: *exegeza marilor teme*. E un al doilea paradox care-i pecețuiește prezența în lanțul ei. Scriind despre marea literatură națională, criticul propune asupra-i (cînd e dotat pentru hermeneutică, firește) o viziune care se prefigurează a fi a generației din care face parte: Decriptările ingenioase ale unor capodopere, săvîrșite de Marian Papahagi și Ioan Simuț, cheile eminescologice minuite de Dan C. Mihăilescu, lectura romanului românesc prin personajele sale, semnata de Radu G. Teposu, istoria poeziei românești ca transformare de coduri, datorată lui Mircea Scarlat, — toată această exegeză nu aparține unor autori desprinși de contextul generaționist, nici măcar atunci cînd ei par a-l ignora; ea reflectă și dilemele de creație ale poezilor și prozatorilor afini. Criticii-exegeți contribuie, așadar, la afirmarea generației lor în măsura în care o înzestreaază cu opere hermeneutice de valoare, ca și în măsura în care acestea răspund unei interogații, existențial-artistică, comune.

În viața cea de toate zilele a literaturii, cele două moduri de a participa la exprimarea/afirmarea generației coexistă. Fiecare își are «greutatea» lui și unul nu poate fi privilegiat în dauna celui-lalt. Asupra practicantului de vocație (sau de nevoie) al unuia dintre ele, celălalt exercită o irepresibilă atracție:

un hermeneut ca Marian Papahagi nu și-a putut infrinca dorința de a păși în arena cronicii literare, iar un croniciar literar pur-singe ca Valentin F. Mihăescu nutrește ambiția studiului de istorie literară.

Un dialog cu criticii promoțiilor '70 și '80 pe tema contribuției la afirmarea generației lor relevă înainte de toate această neostoită aspirație la completitudinii.

Ioan Holban

„Generația '80 este constituită, afirmată deci”

— Ați scris mult despre proza generației dv. Vedeti într-o asemenea specializare modul cel mai eficient de a contribui la afirmarea ei?

— Specializarea în critica prozei, e drept, destul de relativă (neocolind, cînd am avut prilejul, volume ale unor poeți ai generației), a fost una liber constituită, venind în continuarea preocupărilor pentru naratologie din timpul studenției (finalizate în cărțile pe care le-am publicat pînă acum), dar și într-un anume fel impusă de împrejurările în care am primit, în 1980, rubrica săptămînală de la „Cronica”; mai exact: „specializarea” mea a fost determinată, într-o oarecare măsură, de preferințele celorlalți colegi din „echipa” de critici a revistei ieșene. Acum, la distanță de aproape opt ani, pot spune că opțiunea inițială a fost una fericită; astfel am putut comenta primul, în unele cazuri, și printre primii volumele de debut ale prozatorilor generației din care fac parte. În acești ani, deci, am contribuit la afirmarea ei.

— Vă rugăm să insistați asupra acestei contribuții care poate fi considerată singulară.

— În anul 1985 au apărut ultimele volume de debut ale prozatorilor generației: *Maestrul de lumini* de Cristian Teodorescu, *Cu ochi blinzi* de Ioan Lăcustă, *Povestiri cu strada depozitului* de Daniel Vighi, *Matei și Eva* de Florin Șlapac și *Caravana cinematografică* de Ioan Groșan. Debuturile editoriale de după această dată sînt fie nesemnificative din punct de vedere valoric, fie aparținînd unor autori „întîrziati”, dintre cei „pierduți” de promoțiile anterioare. Un singur exemplu; în antologia *Zeei prozatori*, apărută în acest an la Editura „Albatros”, cinci autori sînt de vîrsta lui Mihai Sin, Eugen Uricaru, Vasile Andru, Gheorghe Schwartz, iar ceilalți s-au născut cam prin aceiași ani cu Mircea Nedelciu, Tudor Dumitru Savu, Tudor Vlad, Sorin Preda, Cristian Teodorescu și, Ioan Groșan. În chip fatal, modalitățile literare folosite se circumscriu experiențelor deja consumate, semnele de originalitate fiind puține și firave. Așa stînd lucrurile, se poate spune că generația '80 este constituită, afirmată deci; ceea ce urmează este procesul de consolidare, care va trebui urmărit cu

accesă atenție și competență nu numai de critici generației. Acestea sînt motivele, la care se adaugă firescul sentiment de solidaritate (prin convingeri estetice, desigur), pentru care am rezervat un capitol important prozei generației, primul dacă nu mă înșel în critica noastră, în *Profiluri etice contemporane* (1987). Cei ce se afirmă de acum sînt primii „soli” (cum îi numii în SLAST) ai tinerilor, ai „adevărăților” tineri scriitori, cei ai posibilei generații nouăzeci; iar cine va mai numi „tînăr prozator” pe Nedelciu sau Groșan, pe Radu Tculescu sau Constantin Stan, pe Alexandru Vlad sau Nicolae Iliescu va comite o eroare sau va face o ironie gratuită. Sigur că hotarele despărțitoare dintre generațiile și promoțiile literare sînt convenționale și, uneori, ușor de modificat; 1985 însă cred că va rămîne anul limită al debutului generației '80 căreia i-a trebuit tot atîta timp să se afirme cit i-a fost necesar și generației „Preda” (care a intrat în literatură între 1958 și 1965). Cristalizările s-au încheiat, urmează asprele decantații valorice...

Mircea Scarlat

„Miza oricărui comentator literar este literatura nouă”

— V-ați concentrat atenția îndeosebi asupra literaturii române clasice și asupra literaturii române moderne elasteizate. Totuși, ați scris și despre literatura contemporană. Prin care din aceste direcții ale criticii dv. vi se pare că aduceți o contribuție mai importantă la configurarea fizionomiei generației din care faceți parte?

— Cred că am contribuit la conturarea fizionomiei generației mele nu scriind despre reprezentanții ei, ci făcînd, pur și simplu, critică și istorie literară. Pentru cine va dori să aibă o înțelegere complexă asupra literaturii tinere, demersul meu investigativ poate fi simptomatic în același grad cu poezia lui Coșovei și Cărtărescu, proza lui Agopian și Nedelciu, teatrul lui Vișniec. Eu am făcut metodice ceea ce ei săvîrșesc intuitiv: o asumare conștientă a culturii existente, avînd mereu o atitudine activă față de ea.

Demersul meu era necesar, dat fiind că literatura tînără a fost redusă uneori, abuziv, la iconoclastie și experimentalism. Alături de colegii mei (Dan C. Mihăilescu, Ion Istrate, Radu G. Teposu, Ioan Holban, Ion Simuț, Cristian Moraru, Ion Bogdan Lefter și mulți alții) am dovedit că așa-zisa generație în blue-jeans este foarte atrasă de tradiția culturală românească.

Istoria literară nu este, pentru mine, un studiu în sine; studiez valorile consacrate ca să pot găsi o cheie spre cele în curs de afirmare. Lucrul a și fost subliniat de un comentator. Într-unul din cele șapte episoade ale serialului publicat în revista săptămînală la care

țire (simultan, ca orice mare maestru) cronică literară și sportivă, îmi reproșă că scriu istoria poeziei românești spre a justifica literatura cea mai recentă. Reproșul focosului cîntăreț al saturnaliilor este cel mai frumos elogiu ce mi s-a adus vreodată. Căci miza oricărui comentator literar este literatura nouă, contemporană lui, iar nu cea de mult elasicizată!

— Ce spațiu veți acorda, în „Istoria” dv., generației din care faceți parte?

— Volumul al cincilea (cuprinzînd circa 500 pagini dactilo) va fi dedicat integral poeziei publicate după anul 1966. Dat fiind că volumul este în continuare prefaceră (autorii scoțînd cărți după cărți), nu pot preciza ce spațiu tipografic va ocupa poezia tînără. Oricum, un spațiu foarte important: cel puțin o treime din volum.

Pînă la publicarea acestui tom, am întocmit o antologie a poeziei tinere, ce urmează să apară în curînd. Ea cuprinde 31 de autori născuți între anii 1947 și 1958. Toți au debutat după anul 1971. Cartea cuprinde peste 3500 de versuri, fiind însoțită de prefață și note bio-bibliografice (pe cit s-a putut) complete. Sînt autorii la care țin cel mai mult: nu și singurii pe care îi urmăresc cu atenție. Antologia aceasta este piatra de temelie a unei cărți independente despre poezia tînără. Sînt în căutarea unui editor pentru ea. Sper să-l găsesc atîta vreme cit poezii analizați sînt, încă, tineri...

Valentin F. Mihăescu

„Generația se afirmă deplin prin ea însăși”

— Scrieți de multă vreme despre literatura generației dv. Vă regăsiți efortul critic în fizionomia ei?

— În legătură cu generația „mea”, ar fi de discutat, fie și pe foarte scurt, câteva lucruri. Ca vîrstă, mă situez la distanță egală de generația '60 și de „generația '80”. Debutul editorial mă așează mai aproape de aceasta din urmă, dar începutul activității critice, în „Lucaefărul”, mă aduce lîngă „promoția '70”. Al cui sînt, dacă sînt? În fine, lecturile îi le (totuși) alegi, întrebările îți sînt date de... redacție! Cert este că privesc cu interes literatura tinerilor scriitori de astăzi și scriu cu simpatie despre cărțile lor, chiar dacă nu o fac în chip sistematic. Am susținut, după puteri, debuturile lui Constantin Stan și Mircea Nedelciu, apoi, prin propuneri, concretizate, de traducere în limbi străine, în revistele Redacției Publicațiilor pentru Străinătate „România”, evoluția lor. Am urmărit cu atenție poezia lui Traian T. Coșovei și am scris cu, cred eu, înțelegere despre toate cărțile sale. M-am pronunțat (dacă îmi dați voie) despre Liviu Ioan Stoiciu, Cleopatra Lorușiu, Dumitru Pricop, Nichita Danilov, Lucian Vasiliu și alții. Am contribuit (asta-i cuvîntul?) la argumentarea ideii de „nouă geografie literară”, promovată de revista „Lucaefărul” și am sancționat (nu-i prea „tare”?), tot după puteri, veleitarismul și impostura. Dacă toate acestea înseamnă ceva, atunci sigur că regăsesc din efortul meu critic în fizionomia generației în discuție.

— Ce n-ați făcut încă pentru afirmarea generației dv.? Ce veți mai face?

— Ce n-am făcut? Oho! Cred însă că generația se afirmă deplin prin ea însăși. Talentele nu-i lipsesc, cărțile se adună, iar profilul i se conturează tot mai clar. Criticului îi rămîne datoria de a susține, reprimîndu-și sever partii-pris-urile și refuzînd tendințele de uniformizare, acest superb efort de afirmare. Aminteam, mai înainte, de caracterul sistematic al demersului critic în această direcție. Am schițat, în câteva rînduri, preliminarile unui „portret în mișcare” al tinerei generații de poeți, fără că, deocamdată, să merg mai departe. Să trecem, deci, tentativă, la capitolul „ce n-ați făcut și ce vreți să mai faceți”. Tot aici să așezăm și intenția de a scrie un număr de „profiluri” — un fel de bilanț de etapă, după câteva cărți publicate — dedicate celor mai interesanți autori din tînăra generație, precum și hotărîrea de a selecta pentru cronică literară din „Lucaefărul” un număr mai mare de cărți aparținînd tinerilor și valoroșilor scriitori. E nevoie însă de un efort concertat, din cuprinsul căruia ritmurile activității editoriale nu pot fi, în nici un caz, neglijate. Căci pentru a spune despre ceva că este bun sau rău, sau la mijloc de, acesta trebuie întii să fie. Să fie, deci!

Anchetă realizată de CONSTANTIN SORESCU

Poemul săptămînii

Dorință

De mic mi-am dorit
un cal
mai alb decit

ochiul oval al dimineții
un cal care să mă poarte
cit mai încet

dinspre viață înspre moarte
un cal care să uite
întotdeauna drumul
înscris cu atîta migolă
în codul genetic.

GHEORGHE BOROVIŢA
Brăila

Pasaje reușite din texte nepublicabile

„S-a scris mult despre triumful Bermudeilor, această zonă misterioasă în care dispar, în condiții ciudate, cele mai felurite obiecte: avioane, vapoare, bărci, nasturi, șalupe, creioane chimice, șosete supraelastice, lame de ras, fără a lăsa nici cea mai mică urmă. Chiar ieri am hașurat acest triumf pe planiglob și, după o oră, hașurile dispăruseră.

Oamenii de știință de pe Terra sînt în alertă, cercetînd cu mare atenție adîncimile și elaborînd o serie de teorii care să explice inexplicabilele fenomene ce se produc acolo. Profesorul Edward S. Wallace, de la Fry University, statul Ohio, a lansat de curînd trei ipoteze:

1. Este vorba de o superconcentrare a cîmpului magnetic terestru.
2. De o gaură neagră (black hole) prăbușită în ocean.
3. De o lucrare a I.C.R.A.L.-ului începută acum șase ani și rămasă nedeterminată.”

(DAN STARCU, București)

Umor involuntar

„cerul sin rătăcitor eu sfîrcul cel căzut înăuntru amestecat cu laptele timpului infinitul mă sugă. I.”

(NICOLAE ZĂRNESCU, Slatina)

DIALOG

● FLAVIUS VLĂDEANU, Timișoara. Am găsit plicul despre care credeați că a dispărut. În cele câteva luni care au trecut de la primirea lui, poezia dv. nu și-a pierdut valoarea (dar nici nu și-a mărit-o!). Sinteti un redutabil evocator al anotimpurilor și, îndeosebi, al toamnei:

„Am un ținut de frunze ruginite
De lerbii brumate și de fructe dulci —
Copacii-n vinturi — case ostentive
Scrișnese încet, ca putrede uluci.
Am ploii mărunte, nesfîrșite parcă
Și soarele îndepărtat, discret;
Cocori ce vara toată o încarcă
Și-o prăvălese nebănuit de-ncet...
Am cerbi pierduți în coame de păduri
Și urși plecați să hiberneze iară,
Am munții neciopliți, înalți și puri
Pe apa zării — vagă catedrală...
Am un ținut de timp căzut pe creste
Aproape de mirajele celeste...”

● CONSTANTIN M. CATANĂ, Slatina, Prahova. „Vă rog să-mi iertați caligrafia. Am zece ani pe un picior și șapte pe alt picior.”

Dacă aș fi malițios, v-aș întreba: cu care dintre ele ați scris? Textul cuprinde multe greșeli nu de caligrafie, ci de ortografie („dacă v-a fi nevoie” etc.).

● LAZĂR VOINEA, Iași. Poezia dv. este proză versificată, și încă o proză nalvă:

„...copilul a adormit plîngînd
că asemenea oroare
a putut exista pe pămînt”

● OCTAVIAN BOGDAN GONGU, București. Aveți idei interesante, dar faceți greșeala de a le explica, de obicei în partea a doua a fiecărui poem. Așa se întîmplă, de exemplu, în Cărțile. Situația descrisă la început este su-

gestivă prin ea însăși, constituie o mică parabolă:

„Cărți...
nu mai cumpăr demult
am cumpărat și eu
cîndva
și stau necitite
citite pe jumătate
sau pe sfert.
Lasă, vine și vremea lor
ziceam
și citeam cărțile împrumutate
lacom, pe nerăsuflăte
cărți împrumutate, doar trebuia
să le dau înapoi
totdeauna prea repede
și pe fiecare am iubit-o
cărțile împrumutate
iar cărțile mele
cărțile cumpărate așteptau tăcute
tot mai tăcute
niciodată citite
decit pe jumătate
sau pe sfert”

Aici ar fi trebuit să se termine poemul. Dv. însă îl continuați explicînd că și cu viața se întîmplă la fel, că o parte a ei rămîne netrăită etc., adică să încercați să faceți literatură.

O frumoasă scrisoare de prezentare

„Stimate Alex. Ștefănescu, Subsemnatul Nicolae Alexandru Vest, născut în 19... în urbea Ploiești, monopolizată de nea Iancu Caragiale și Nichita cel Stănescu, vă aduc la cunoștință că

după 11 ani de încercări, deși am publicat zeci de poeme, nu am reușit să debutez într-o carte...”

Din Sing-Sing-ură-ta-tea mea de lup cu laba călcată de tren mă îndreptez dv. împreună cu

această Alexandria de cenușă, cu poeme vechi și mai noi, într-o mai dreaptă cinstire a lor și a celui care semnează mai jos, Al dv supus liric, Nicolae Alexandru Vest.”

PENTRU CORESPONDENȚII CARE ÎNTREABĂ PE CE ADRESĂ SĂ-ȘI TRIMITĂ MANUSCRISELE

Mulți corespondenți se interesează pe ce adresă să-și trimită manuscrisele. Adresa noastră a rămas aceeași: Suplimentul literar-artistic al Științei tineretului, Piața Științei nr. 1, sector 1, 71 341 București. Pe plic menționați: Pentru rubrica ABC.

VITRALII:

Culori ce schimbă bătaia inimii

Nevednicul par ochii cînd toamna îi îndrămă spre frunze și roade căci ei cad ușor la învoială cu stînzele culori, iar toamna supune și curcubeiele la cazne și le răvășește cutreierîndu-le mereu neostenită.

Culori blînde, culori soavitoare, culori ce schimbă bătaia inimii, culori plîpînde, culori cîntătoare, culori... culori...

Nevednicul pare inima cînd dă să prindă în vers culorile toamnei căci e pregătită să înfrunte doar versul cel alb iar toamna risipește pașnice cadriluri și spulberă crîncene sonete.

Culori prigonite în frunze ce jînduiesc după soare, culori cernute în lumină, culori răsturnate în roade, culori făgăduite inimii noastre, culori... culori...

Toamnă de mîrgărire, vină toamnă și dă-le povață ochilor și inimii mele cum să se pătrundă de-ale tale mistuitoare și nestatornice culori mereu tineri rîmîind.

CARMEN MAIER

CE MAI SCRIB REVISTELE?

Acuitate și diversitate

Un număr substanțial, variat prin tematică, reușit aproape prin toate paginile sale, cum nu puține sînt acelea cu care ne-a obișnuit săptămînalul cultural clujean, este numărul 43 al revistei Tribuna. Trezesc astfel atenția articolele cu caracter teoretic, precum cele semnate de Gheorghe Dița, Ion Cristofor, consacrate unor evenimente importante ale actualității, realizărilor epocale din România de azi. Un articol peste rînd este cel foarte frumos intitulat Templul pădurii bucovinene de Dumitru Teodorescu, imbinare de relatere strict reportericească și vibrație autentică literară. Istoria își are și ea locul convenit, jertfele și faptele de eroism din Ardealul anului 1944 fiind consemnate în ampla relatare a lui Adrian Arion și Vasile Căia, Pămîntul care n-a uitat. O foarte frumoasă inițiativă este aceea concretizată în paginile Tribuna la Dej, expresie a preocupării de a reliefa intens viața culturală, nu mai puțin existența talenților autentice și în acest loc unde în prezent se creează, pe toate planurile, inclusiv în literatură, (fapt dovedit și de versurile unor tineri poeți publicați în acest număr, cum e Elena Apetrei sau Nicoleta Borz) într-un mod cu totul a parte de ceea ce îndeobște s-a înțeles prin pecetea a „provincia-lismului”. La rubrica Cronica ideilor, Ioan Horotan publică un temeinic articol despre valențele filosofice ale Psihologiei consonantiste de Șt. Odobleja. Preocuparea pentru o reflec-tare completă și armonioasă a

peisajului literar actual se poate observa fie și din faptul că, dacă în ceea ce privește literatura originală se publică din lucrările unor autori din generația matură (versuri de Ion Horea și proză de Anghel Dumbrăveanu), cronică literară semnată de Marian Papahagi, respectiv Gheorghe Glodeanu, este consacrată unor noi apariții editoriale ale tinerilor scriitori Daniela Crăsnaru, respectiv Tudor Vlad.

Evocarea personalității prozatoarei

În Contemporanul nr. 42 citim o frumoasă evocare intitulată Măiestria de a respira prin cuvînt de Doina Uricariu. Re-

producem concluziunea finală a articolului: „Frumusețea, în sens modern, dar și ca atribut pe care îl va evoca posteritatea critică a operei Danei Dumitriu e, în aceste romane, o cale de a deschide drumul originalității prin talent și inteligență, o inteligență profund tandră și netrușasă, luminată de cascadele risului atît de viu și de neuitat al omului ce a scris aceste romane. Dozarea naturalului și artificialului pe talgerul ficțiunii și a documentului strict (de viață ori de arhivă), lasă deschis orizontul cunoașterii condiției umane și se apropie de adevăr al acel curaj neostentativ al bunului simț — unul din simțurile pe care arta nu trebuie să le uite vreodată — articînd și în vremurile noastre prin cărțile Danei Dumitriu visul lui Montaigne: «si j'étais du métier je naturaliserais l'art, autant comme ils artialisent la nature». Toate paginile scrise de Dana Dumitriu s-au apropiat de naturalul și artificialul artei cu puterea de a umple literatura și cuvîntul de respirația viului și a valorii”.

Premiul „Perpessicius” al revistei „Manuscriptum”

Simbătă, 24 octombrie a.c., a avut loc, în Rotonda muzeului Literaturii Române, festivitatea de înmînare a Premiului „Perpessicius” al revistei „Manuscriptum”, pentru cea mai bună ediție critică, pe anul 1986. „Juriul celor 13” președinte: acad. Șerban Cioculescu a decernat acest premiu ediției critice Dimitrie Bolintineanu — Opere (vol. I—VIII), Editura Minerva, București, 1981—1986 — ediție realizată de Teodor Vărgolici. S-a acordat, de asemenea, o „Diplomă de onoare” volumului Teatrul românesc inedit din secolul al XIX-lea, Editura Minerva, 1986, seria „Documente literare” — ediție îngrijită de Paul Cornea, Andrei Nestorescu și Petre Costinescu în cadrul Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. Ample pledoarii pentru valoarea lucrărilor premiate și elogi binemeritate la adresa editorilor lor a rostit, în stilul său fermecător, acad. Șerban Cioculescu (FĂNUȘ BAILEȘTEANU).

TOP 13

SECȚIA ROMÂNĂ

1. HOLOGRAF — Visul meu din zori 2. IRIS — Ultima toamnă 3. METROPOL — Conturul iubirii 4. ROSU ȘI NEGRU — Joc în doi 5. AURA URZICEANU — Trece vremea 6. CELELALTE CUVINTE — În zori de zi 7. LOREDANA GROZA — Să-ți spun adio 8. EVOLUTIV — Drumul spre stele 9. VOLTAJ — Tu, doar tu 10. KRIPTON — N-ai să afli tot 11. DANA BARTZEC — Numai vremea 12. REVEX — De ziua ta 13. RIFF — Aurora.

SECȚIA STRĂINĂ

1. ROBIE NEVIL — Wo'ts it to Ya 2. U 2 — Where the Streets Have no Name 3. BANARAMA — Heard a Rumour 4. DEPECHE MODE — Stange Love 5. SAMANTHA FOX — I Surrender 6. PRINCE — If I was your Girlfriend 7. PETER GABRIEL — Red Rain 8. PET SHOP BOYS — It's a Sin 9. MADONNA — Who's That Girl 10. JHONNY LOGAN — I'm Not in Love 11. MICHAEL JACKSON — I Just Can't Stop Loving You 12. SINITTA — Toy Boy 13. MARILLION — Sugar Mice.

● „I Heard a Rumour” — titlul acestui single de come back al fetelor de la „BANARAMA” nu prevedea nimic bun. Într-adevăr, una dintre cele trei grații, Siobhan Fahey, ascundea ceva: se pare că nu numai pretenția cu Dave Stewart de la „EURYTHMICS” dar și... un urmas. Pină la urmă... adevărul a ieșit la lumină și cei doi și-au unit destinele. ● Pe Phil Collins îl găsiți pe platurile de filmare. El va juca rolul criminalului Buster Edwards, celebrul jefuitor de trenuri. De ce tocmai Phil? Fiindcă, spune regizorul, el seamănă leit cu Buster și probabil se pricepe pe la bani. ● În video-clipul pentru „Sugar Mice”, leaderul trupel „MARILLION”, Fish, interpretează rolul unui „pop star” care se însoară. În realitate, Fish este un „pop star” care s-a însurat de curînd cu frumoasa Tamara.

MIRCEA ZANE

Marele Zid Chinezesc

Dacă trimiși ai unei civilizații extraterestre s-ar apropia de noi și ne-ar privi de la înălțimea spațiilor siderale, una dintre puținele creații ale genului uman pe care ar putea-o zări ar fi, fără îndoială, „Wan li chang cheng”, adică Marele Zid Chinezesc. Un uriaș dragon serpuiește peste coline, munți și câmpii, înaintînd de la nisipurile fierbinți ale desertului Gobi pînă în extremitatea estică a țării, în vecinătatea apelor Golfului Bohai. Un dragon care măsoară 12 700 li, asta înseamnă peste 6 300 de kilometri. Există în China o înfinitate de locuri pe care orice călător ar dori să le cunoască. Palatul imperial, Palatul de vară, celebrele morminte din Xian, temple și pagode, „zacaminte” arheologice datînd de mii și mii de ani, toate mărturisind existența unei vechi și strălucite civilizații. Dar în acest veritabil „top” al vestigiilor trecutului, Marele Zid deține, în mod cert, un loc privilegiat. Un proverb chinezesc spune că nu e un chinez adevărat cel care nu a ajuns la Marele Zid, iar chinezii de astăzi afirmă, extrapolînd proverbul, că acei care le vizitează fără nu au văzut nimic dacă nu au trecut pe la Marele Zid. „Pornim așadar, din Beijing, cale de 70 de kilometri

spre nord-vest, încercînd să fim pregătiți pentru această emoționantă întîlnire cu istoria, rememorînd din cu-nostințe anterioare ceea ce știam despre această „cea mai mare construcție strategică” a tuturor timpurilor. Istoricii atribuie lucrarea împăratului Shi Hoagdi, din dinastia Qin, primele stăvile în fața năvălitorilor dinspre nord datînd de prin secolul

dului cu piatra, cu varul, cu cărămida, ci le treceau unul altuia din mină în mină, iar în jurul zidului era mișunată de oameni. De aceea s-a terminat atît de repede, pentru că lucrul s-a început în mai multe locuri deodată și l-au sfîrșit în cea mai mare iuteală”.

Într-adevăr, se afirmă că la înălțarea zidului au trudit peste două milioane de oameni. A

mitul românesc al Meșterului Manoj. Meng-jiangu, o tinără din provincia Snaanzi, a pornit într-o iarnă aspră, cale de mii de kilometri, spre soțul ei, trimis de împărat să lucreze la ridicarea Zidului. Îi ducea haine groase de iarnă. Aun-să în sfîrșit la capătul călătoriei, aștă că soțul ei a pierit. De durere, cu speranța că-și va regăsi tubitul într-o altă lume, mai bună, Meng-jiangu s-a aruncat în undele reci ale mării. Timpul a dovedit că sacrificiul acestor tineri, ca și al soției lui Manoj, nu a fost zadarnic. Marele Zid a stat mereu drept parăzită în fața năvălitorilor străine, adăpostînd munca pașnică a poporului chinez. Și dacă poate, într-o interpretare simplistă, zidul ar putea sugera ideea izolării, ca o recuză a vremurilor prezente. „Wan li chang cheng” a devenit un loc unde poposec, zi de zi, mii de oameni veniți din toate colțurile planetei, oameni de toate nările și de toate limbile, cărora numai dincolo de acestă imensă și vorbitoare, într-o singură limbă, pe înțelesul tuturor, despre puterea peninelor creator al omului, despre sacrificiul impus de orice operă menită să înfrunte timpul.

V. i. e. n. Sistemul defensiv inițial a unit doar regiunile Liaodong și Liao, dar, în perioada următoare, pînă în plină epocă feudală, lucrările de consolidare și extindere nu au încetat niciodată. Chiar spătarul Milescu, în a sa renumită călătorie pe meleagurile Kitaiului, era impresionat de Marele Zid și mai ales de modul în care s-a realizat această colosală construcție. „Erau atît de multi oameni, scrie Milescu, încît nu mai urcau la înălțimile zi-

fost nevoie de imense eforturi, pentru că, așeza 180 de milioane de metri cubi de piatră bătătorită și alte 60 de milioane de metri cubi de stîncă și cărămidă, a însemnat — la nivelul tehnic al timpului — o muncă titanică, mărturisind tenacitatea proverbială a chinezilor, spiritul lor de sacrificiu, răbdarea fără egal. Ca orice cititor, povestea Marelui Zid este țesută cu multe și frumoase legende, una dintre ele sugerînd că buratoarele apropiere de

AUREL PERVA

TABELA de MARCAJ

Uf, ce greu a fost (și-o să mai fie)!

Nu știu dacă alpinismul vă e tocmai familiar, dar e bine să ați văzut că lucrul cel mai greu e să te cațeri pe ultimii metri. Așa și cu naționala noastră, în drumul spre Euro '88. În urmă cu rămas, de parcă nici n-au fost, meciuri pe cinste, cu scoruri de hochei: 4-0 cu Austrieci, 3-1 cu Spania, 5-1 cu Albania și-acum ne bucurăm că am bătut cu-n 1-0 chinuit la Vloră. Și-i cazul să ne bucurăm, măcar pentru cele două puncte cucerite-n deplasare, dacă nu pentru joc. Uf, ce greu a fost! Întii și-ntii că ne-am trezit la 25 de grade Celsius, pe un teren plantat cu smocuri de trifoi, din care mîncea rîcoșă de parcă ar fi fost ovală. Joacă dacă poți, cînd știi că totul e-atîrnat de-un fir de păr și că seîor Miguel Munoz, el însuși, în persoană, se află la fața locului pentru a-și gusta calificarea înainte de ultimul act. Discuțăm, seîor Miguel și să ne fie cu iertare că v-am făcut să bateți drumul pînă-n pitoreasca Vloră albănească, dar noi, cum știți, cu felul nostru, ne adunăm mereu la greu și puțăm umăr lingă umăr și picior lingă picior să dăm un gol. Un gol aici, altul dincolo (la Viena), care-nseamnă pentru dumneavoastră zece. Zece-n plus sau numai 8 ca să facem ocontenala bună, știindu-vă cu precedentele renumite, de genul duzinei de golușoare pe care le-ați servit maltezilor, cînd exact de-atîtea ati avut nevoie! Noi, la Vloră, ne-am bătut cu modestie și curaj și ne-am mulțumit cu-n unu-zero-n deplasare, e-așa sintem noi, la locul nostru, și nici nu vrem altceva decît ce ni se cuvine, mai precis să ne calificăm! Acu' nu zic că nu puteam învinge și ceva mai clar, dar, ați văzut cu ochii dumneavoastră, **hombre**, că Lăcătuș al nostru a-ncercat un număr de senzație — înscirerea cu fluierul piciorului și că blajinul Cămătaru a ținut perfect cu capul înspre colțul porții lui Leebello, care a apărut și el vreo două mingi perfecte de repus la centru, că de-aia și ocupă postul de portar. Vă spun cinstit, seînor, a fost nespus de greu și ne e foarte clar că mult mai greu o să ne fie și în Prater, la Viena, da', cum se spune româneste, ce e scris și pentru noi... Cum, nu știți ce e scris? Vă spun eu, că-mi sînteți simpatic: e scris să ne calificăm! Unde e scris așa ceva? V-o spun și pe asta: în pieptul băietilor noștri, oié!

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

FETIȚA CU BASMA ROȘIE de NICOLAE GRIGORESCU

Ulei pe lemn, 0,175 x 0,140, semnat dreapta jos Grigorescu, nedatat; atribuit perioadei 1890-1895. Face parte din patrimoniul Muzeului de Artă al Republicii Socialiste România, București, str. Știrbei Vodă nr. 1. Figurează în expoziția retrospectivă „Nicolae Grigorescu”, în prezent itinerată în țară.

Din orice unghi ai privi capodopera de mai sus, chipul și mai ales, ochii „Fetiței cu basma roșie”, de o intensitate luminoasă fără egal, nu pot să nu te fascineze. Pînă-ntr-atît

incit nu mai știi dacă privești sau ești privit de fetița din tablou. Basmău ce încadrează ovalul feței adaugă gingășiei și ingenuității pe care o degajă portretul o anume seriozitate.

ADRIAN POP

Gabriel Garcia Márquez

Dragostea în vreme de cînmă

ROMAN

La patru teșea să-și viziteze bolnavii, după ce băuse o cană mare de limonadă cu gheață. Cu toată vîrsta înaintată, se ambiționa să primească pacienții în cabinet și continua să-i îngrijească la casele lor, așa cum o făcuse mereu, de pe vremea cînd orașul era atît de domestic încît se putea ajunge în orice parte mergînd pe jos. De cînd sosise prima oară din Europa folosea landoul familiei, cu doi roibi aurii, iar cînd acesta devenise de nefolositor l-a schimbat cu o cabrioletă cu un singur cal, și a continuat să o întrebuințeze mereu cu un anume dispreț față de modă, cînd deja trăsuri începeau să dispară din lume și singurele care mai rămăseseră în oraș serveau numai pentru plimbarea turiștilor sau ca să poarte coroanele la înmormîntări. Deși nu voia să se retragă, era conștient că îl chemau să îngrijească numai cazuri fără speranță, dar el considera că și aceasta era o formă de specializare. Era în stare să știe ce are un bolnav numai din felul cum arăta, avea din ce în ce mai puțină încredere în medicamentele patentate și observa alarmat vulgarizarea chirurgiei. Spunea: „Bisturiul este proba supremă a eșecului medicinei”. Era de părere că, privit dintr-un punct de vedere foarte strict, orice medicament era otrăvă, și că șaptezeci la sută dintre alimentele obișnuite grăbeau moartea. „În orice caz — obișnuia să spună la curs —, puțină medicină care, se știe, o știu numai unii medici”. De la entuziasmele sale tineretului trecuse la o poziție pe care el însuși o definea drept un umanism fatalist. „Fiecare e stăpin pe propria-i moarte, și singurul lucru pe

care-l putem face, odată sosit ceasul, este să-l ajutăm să moară fără teamă și durere”. Cu toate aceste idei extreme, care făceau deja parte din folclorul local, vechii săi studenți continuau să-l consulte chiar și după ce ajungeau profesioniști de sine stătători, căci îl recunoștea ceva care pe atunci se numea ochi clinic. În orice caz, a fost mereu un doctor scump și exclusiv, iar clientela sa a fost concentrată în casele însoțite din cartierul Vicerăgilor. Avea o zi de lucru atît de metodică, încît soția știa unde să-l vestească dacă se întimpla ceva urgent în timpul itinerariului de după amiază. Încă de pe cînd era tinăr, înainte de a se întoarce acasă, se oprea la Cafeneaua Casei și astfel și-a perfecționat jocul de șah cu complicitățile soarelui și cu unii refugiați din Caraibe. Dar încă din zorii noului secol nu a mai intrat în acest local și a încercat să organizeze turnee naționale patronate de Clubul Social. Aceea a fost epoca în care a sosit Jeremiah de Saint-Amour, cu genunchii săi fără viață și fără să fi avut încă meseria de fotograf de copii, și înainte de a fi trecut trei luni devenise cunoscut de oricine știa să miște un pion pe tablă, pentru că nimeni nu reușise să-i câștige vreo partidă. Pentru doctorul Juvenal Urbino a fost o întîlnire miraculoasă, într-un moment în care șahul devenise pentru el o pasiune de neînfrînat și încă de pe atunci nu-i mai rămăseseră mulți adversari cu care să și-o potolească. Mulțumită lui, Jeremiah de Saint-Amour a putut să devină cel care a fost printre noi. Doctorul Urbino s-a convertit în protectorul său necondiționat, chezașul lui în orice, fără ca măcar să

se obosească să afle cine era, nici ce făcea, nici din ce războaie fără glorie venise în acel stadiu de invaliditate și descurajare. În sfîrșit, i-a împrumutat banii pentru instalarea atelierului fotografic, pe care Jeremiah de Saint-Amour i-a plătit cu o rigurozitate de condamnat, pînă la ultimul șfanț, din clipa cînd a făcut portretul primului copil speriat de fulgerul de magnezium. Totul a pornit de la șah. La început jucau de la șapte seara, după cină, cu firești avantaje oferite dinainte doctorului, dată fiind superioritatea recunoscută a adversarului, dar cu mereu mai puține pînă ce au devenit egali. Mai tirziu, cînd don Galileo Daconte a deschis prima grădiniță de cinematograf, Jeremiah de Saint-Amour a fost unul dintre clienții săi cei mai punctuali, iar partidele de șah s-au redus doar la nopțile care rămăneau libere între premiere. Pe atunci se făcuse atît de bun prieten cu doctorul, încît acesta îl însoțea la cinematograful, dar mereu fără soție, în parte pentru că ea nu avea răbdare să urmărească firul acțiunilor complicate și în parte pentru că totdeauna i s-a părut, din pur instinct, că Jeremiah de Saint-Amour nu era o companie plăcută pentru nimeni. Singura zi care decurgea altfel era duminica. Asista la liturghia mare de la catedrală, și apoi se întorcea acasă și rămânea acolo odihnindu-se și citind pe terasa grădiniței. Arareori iesea să vadă vreun bolnav într-o zi de sârbătoare, decît numai dacă era de extremă urgență, și de mulți ani nu mai accepta vreun compromis social care n-ar fi fost absolut obligatoriu. În acea zi de Rusalii, printr-o coincidență ieșită din comun, se petrecuseră două întîmplări

stranii: moartea unui prieten și nunta de argint a unui eminent discipol. Cu toate astea, în loc să se întoarcă acasă fără alte ocoluri, așa cum era prevăzut după ce certificase moartea lui Jeremiah de Saint-Amour, s-a lăsat purtat de curiozitate. Imediat ce s-a urcat în trăsură, a răsofrit repede scrisoarea postumă și a ordonat birjarului să-l ducă la o adresă încurcată din vechiul cartier al sclavilor. Acca hotărîre era atît de ciudată pentru obiceiurile lui, încît birjarul a vrut să se asigure că nu era vreo greșală. Nu era: adresa era clară, iar cel care o scrisese avea destule motive ca să o cunoască foarte bine. Doctorul Urbino a revenit atunci la prima pagină și s-a adîncit încă o dată în acel izvor de revelații nedorite care i-ar fi putut schimba viața, chiar și la vîrsta lui, dacă ar fi reușit să se convingă pe sine însuși că nu era delirul unui deznădăjduit. Seninul cerului începuse să se desframe încă de dimineață și era înorțat și răcoare, dar nu exista riscul de a ploua înainte de amiază. Încercînd să găsească un drum mai scurt, birjarul s-a băgat prin coclaurile pietruite ale orașului colonial și a trebuit să se oprească de multe ori pentru ca să nu se sperie calul din cauza dezordinii școlilor și congregațiilor religioase care se întorceau de la liturghia de Rusalii. Pe străzi erau ghirlande de hirtie, muzici și flori, fetele cu pâlărioare colorate și volane de muselină priveau sârbătoarea din balcoane. În românește de MIRUNA IONESCU (Va urma)

„CÎND POEZIA FUGE DE MITOLOGIE, FUGE DE EA ÎNSĂȘI“

ÎN EXCLUSIVITATE
PENTRU
SUPLIMENT

Dialog cu poetul LUCHEZAR ELENKOV, secretar general al Uniunii Scriitorilor din Bulgaria

O după amiază difuză la Sofia. Nici iarnă, nici vară. Dar nici toamnă nu este cu tot începutul legitim de octombrie. Ieri noapte, de pildă, a nins, creștele Vitoșei oferind în zori surpriza unei ilustrate în alb, dezvoltate bruse odată cu ecranul tras al draperiei din camera de hotel. Azi la prinz, prin fața Balkanului — vechi bloc-haus cu destinații diplomatice — treceau tineri în bluze cu carouri, cu minci scurte. Trotoare ciupite de pistrii albi ai adășilor. Lumă deschisă la gît, jucind roluri estivale. Acum transparențele au căzut, iar după-amiaza e un culuar ce dă în seară. Mai am zece minute pînă la întâlnirea cu poetul Luciezar Elenkov, fixată la ora 17, în biroul său de la Uniune. Pe strada Angel Kunchev trec limuzine cu încetăneala peștilor într-un acvariu. Strada e îngustă, micșorată în plus de șirul mașinilor parcate pe dreapta și pe stînga. Trec din nou prin fața monumentului poezilor căzuți pentru Bulgaria: un Pegas frint, în fața sediului Uniunii Scriitorilor. O listă de poeți, alcătuită un poem ciudat, săpat în metalul plăcii comemorative. Fiecare nume, un vers.

În biroul poetului Elenkov, același Pegas, în dimensiuni miniaturale. Scotocesc prin buzunare în căutarea unui pix. Scot carnetul — modestele ustensile ale reporterului. Poetul răspunde unor telefoane care zbirnie. Între timp intră secretara care, sint avertizat, este poetă. Înaltă, drăguță, suris cinematografic. Glumesc pe seama poezilor-șefi. Am timp să fac un inventar sumar al biroului. Citeva tablouri pe pereți, altele, lipite de un fotoliu, ca un pachet de cărți de joc nedesfăcut. Pe o etajeră, o statuță din pămînt ars; trupul unei femei tinere, cu miinile ridicate într-un gest nedefinit. Iși va prinde părul sau miinile vor lunea mai departe, spre cer?

— Statuia, zice Luciezar Elenkov, aparține unui faimos sculptor bulgar. E o ceramică de Smirghela. Tablourile de jos sint primite azi. N-am avut vreme să le răsfoiesc. Primul este al poetului revoluționar Vapțarov. Vreau să spun, un portret al lui, pentru că numele plasticianului mi-e încă necunoscut. Sintem pe cale să achiziționăm citeva lucrări pentru uniune, pentru casele de creație și abia azi am primit ceea ce se vede.

— Deasupra biroului e o lucrare veche, așezată acolo mai demult. Ce i-a conferit acel loc privilegiat?

— E un dar frumos primit de la Uniunea Scriitorilor din Grecia. Nu e un tablou prea luminos, după cum remarcați. Este vorba de celula unui deținut. E ceva trist, zguduit și de aceea foarte omenesc în acest tablou.

— Aș vrea să vorbim despre poezie și, iată, plastica ne-a întins o cale. Înaintea poeziei însă — dacă nu cumva este vreun dubiu și aici — a existat poetul. Cite ceva despre poetul Luciezar Elenkov.

— M-am născut foarte aproape de Dunăre, la Gorni Lom — Vidin, la 21 iulie 1936. Sint fiul unui învățător de sat. Satul meu e foarte cunoscut în Bulgaria. Mulți și-au pierdut viața aici luptînd pentru independență, pentru libertate. Bunicul meu a fost un participant activ la această luptă. Este interesant că satul meu și-a păstrat pînă în zilele noastre integritatea. Oamenii nu au plecat, nu l-au părăsit. E un sat normal, conservat întocmai. Poți întilni aici oameni care au acea bunătate ar-

Poetul Elenkov a debutat în 1967 cu volumul „Orășe abrupte“. Alte citeva titluri din bogata sa operă: „Iarba interzisă“, „Spațiul salvat“, „Kilometrul zero“, „Durerea din miezul nopții“, „Poduri nesfîrșite“, „Timp interior“, „Cratele continentale“, „Pegașii muncind“. Dintr-o ultimă antologie, dăruită la plecare, am încercat citeva traduceri împreună cu Rumiiana L. Stanceva, lector la catedra de bulgară a Universității

din București, excelentă traducătoare de poezie din română, căreia mulți autori de la noi îi datorează generoasa transmutare în haina de cuvinte a țării vecine și pe care iată-o încumetîndu-se împreună cu noi — în premieră — și la un demers invers, cu aceeași migală pasionată: traducerea din bulgară în limba țării noastre. Din păcate spațiul acestei pagini nu ne îngăduie publicarea unui grupaj cuprinzător.

haică a satului, sinceri, care te ajută fără să te întrebe de ce te ajută. Acum cinci zile am fost acolo la o înmormîntare. Mi-a murit un unchi. Poate că dumneavoastră, celor mai tineri vi se pare bizar ce spun, dar o înmormîntare la Gorni Lom este mai frumoasă, în tragismul ei sincer, decît la Sofia. E mai luminoș pămîntul.

— E frumos ceea ce spuneți. M-ar interesa să știu dacă este o meditație mai de durată a dumneavoastră sau trăiți sub impresia momentului de acum citeva zile?

— Știu ce vreți să ziceți. Nu sint un elogiator plîngăcios al satului dar trebuie să luăm în seamă conservarea morală. Și vrînd, nevrînd trebuie să recunoaștem că satul e mai autentic, mai uman. Cînd plîngeau oamenii plîngeau cu sinceritate. Nu vi se pare că este important să fie păstrat sufletul omenesc nealterat? Protecția sufletului nu este mai puțin importantă decît protecția mediului. Dimpotrivă. Această ecologie morală mă preocupă de cînd m-am întors. De cite ori merg în sat lucrurile acestea îmi apar în relief. Poate că idealizez satul. Eu sint sigur că și satul are problemele lui azi, dar pentru mine, în pofida tuturor schimbărilor va rămîne rădăcina cea mai curată.

— Aveți totuși nostalgia relațiilor patriarhale?

— Nu, nu sint trist pentru relațiile patriarhale. Nu am nostalgia lor. Dar cred că un poet — nu știu cum e în poezia română — cînd pleacă avînd cu el forța morală a satului biruie, devine un poet important. Cei mai buni poeți bulgari au răsărit din satele mici.

— Eu nu cred că poate fi o regulă.

Firește că și la noi sint poeți mari plecați din sate. Chiar Eminescu a fost fiul unui sat. Dar sint și poeți al orașului.

— Ați cunoscut aici, la festivalul de la Smolian, mulți poeți tineri ai orașului. Sint talentați. Dar se întimplă că ei nu cîntă pe limba lor. E o problemă a poeziei noastre. Cei mai mulți nu au o fizionomie lirică proprie.

— Ați putea fi mai explicit. Ce se întimplă de fapt, cine pe cine mimează?

— Morala te face mai puternic și mai puțin atent la mode. Acea ecologie morală funcționează și pentru poet. În poezia bulgară de azi e un flux și reflux. Către modernism, dar se înregistrează și un curent al întoarcerii spre izvoare. Omul se îndepărtează prin civilizație și tehnicism de natură. Poezia trebuie să-l mențină însă aproape de ceea ce este omenesc. Poezia nu trebuie să contribuie și ea la instrăinare. Dacă facem tehnică, nu trebuie să tehniciem și sufletul.

— Care credeți că este principala pierdere a poeziei actuale, sau să zicem a poeziei impersonale, mimetice de care vorbiți?

— Mitologia. Cînd poezia fuge de mitologie fuge de ea însăși.

— Sinteti cumva un poet conservator, refractar înnoirii?

— Eu cred că nu sint. Am fost, dimpotrivă, o perioadă din viața mea acuzat, chiar violent, de modernism. Eram apoi acuzat că umblu prea mult în căutarea formei. Scriu și poeme în vers liber și poeme rimate. Versul clasic nu trebuie înfrînt. Cel mai important însă este ca versul să fie scris așa cum pornește din inimă. Armonia să

fie lăuntrică și nu formală. Poezia trebuie să izvorască din ceea ce păstrăm cu sfințenie în noi. De aceea ea vine dintr-un tărîm al copilăriei.

— Care este tărîmul copilăriei ascuns în dumneavoastră?

— N-o să vă vină să credeți dar copilăria mea este foarte legată de peisajul românesc. De la vîrsta de nouă ani am trăit în Vidin. Casa mea era foarte aproape de Dunăre. Cînd mă sculam dimineața mă sculam în ochi cu peisajul de sălcii de pe malul românesc. Priveam Calafatul ca pe o lume pe care n-o pot atinge. Era misterios, era poetic. Era ca o păpușă din basm. La Vidin soarele răsare din România. E un cot al apei și soarele pătrunde printre sălcii de pe malul românesc. Odată, în clasa a doua primară am luat un doi la geografie. Am spus: acesta este răsăritul unde este România. Erau locuri care dezvoltau imaginile copilăriei mele. Cînd soarele apunea, umbrele pînionilor de la noi se întindeau peste Dunăre pînă la malul celălalt și eu as fi vrut să fiu umbra unui pînion. Să ating și eu malul celălalt care era interzis, fiind peste graniță. Mi-era dor de acel loc pe care nu-l puteam atinge. Pînă într-o zi — aveam zece ani — cînd mai mulți copii am hotărît să trecem înot la Calafat. De acolo am văzut că Vidinul e la fel de frumos. Privit de acolo Vidinul era la fel de fascinant. Era celălalt tărîm. Aceasta este poezia. Anol neaburuit laudat. Ne-au întreat să facem. Ne-au suit într-o barcă și la jumătatea Dunării ne-au zis: Ei, acum înotați! Și ne-am întors înot acasă. A fost actul de eroism al copilăriei mele. Acum îmi pare rău pentru copilăria mea. N-o mai pot aduce înapoi.

— Nu sinteti sincerul căruia i se întimplă așa ceva. Revin la amintirile derulate. Celălalt tărîm, tărîmul pe care nu-l atingem, ați spus, e poezia. N-aș vrea să pierdem acest fir.

— Da, setea noastră de alte locuri tot poezie se cheamă. Vrem mereu să cuprîndem alte și alte locuri. Un filozof german parcă nu și-a părăsit niciodată locul natal.

— Kant!

— Noi vrem să cuprîndem cît mai mult și să transformăm în poezie.

— Va supraviețui poezia, stimate Luciezar Elenkov? E ea în pericol la sfîrșitul acestui mileniu?

— Poezia se va scumpi, prietene. Ea va trebui să compenseze lipsa de emoții și sentimente. Ca noi să putem trăi avem nevoie de poezie. Tehnica ne-o creăm. Dar, totodată, e necesar să rămînem oameni. Iar pentru asta, eu cred profund că tot ceea ce face poezia, zi de zi, noapte de noapte este aurul spre care se îndreaptă sufletul. Noi facem greșeala de a face o poezie tehnică. Avînd tehnică nu este nevoie și de poezie tehnică, ci de o poezie care să ajute la recuștigarea naturii. Nu mai avem văzduh concret și apă concretă, rîurile sint poluate, ozonul intră în criză mondială. Și atunci de ce să nu apărăm ființa lumii cu o poezie neinstrăinată la rîndu-i? Eu nu cînt apele Iserului poluate ce traversează Sofia, ci Iserul curat din amintire. Poate greșesc. Poate e o opinie eronată. Dar aceasta este opinia mea. Poezia modernă e poate în criză. Poezia, nu!

LUCIAN AVRAMESCU

Michelangelo

Nu există piatră ușor de lucrat — există numai munca la galere și dorința de a fi viu.

Dalta nu intră vreodată în carnea marmorei ci în tine doar tăișul ascuțit.

Sculptează și arată-ne sufletul — numai acolo omul deschide liber aripile.

Nu există sudoare neagră, ci doar un sfîrșit frumos care se imperechează cu strigătul mare al ultimei dorințe.

Vremea de acum va spune vremii eterne sub cochilia albastrei cupole: — A fost odată un sculptor în mine, iar el a existat veacuri întregi înainte.

Piatra

Tu ai fost în mașinăriile dărimătoare de ziduri. Și ai țintit în zidurile crenelate.

Dar nimeni nu te-a văzut.

Tu ai fost o piatră de moară. Și ai asudat cu noi pentru piinea cea de toate zilele.

Dar nimeni nu te-a văzut.

Ai făcut din tine dig. Și tu ai întimpinat valurile înainte ca acestea să ajungă în portul calm.

Dar nimeni nu te-a văzut.

Sub dalta insufletită însă tu ai devenit eoul cărnii. Acum toată lumea admiră recea ta jubilație.

Traducere de RUMIANA L. STANCEVA și LUCIAN AVRAMESCU